

Algemeen Ambtsbericht Nigeria / oktober 2003

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
afdeling Asiel- en Migratiezaken
Den Haag
070 348 5964

10 oktober 2003.

	Inhoudsopgave	Pagina
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	5
2.1.3	Staatsinrichting	9
2.2	Politieke ontwikkelingen	10
2.3	Veiligheidssituatie	17
2.4	Sociaal-economische situatie	20
3	Mensenrechten	22
3.1	Inleiding	22
3.2	Waarborgen en toezicht	22
3.3	Naleving en schendingen	24
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	24
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	26
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	29
3.3.4	Bewegingsvrijheid	32
3.3.5	Rechtsgang	33
3.3.6	Arrestaties en detenties	37
3.3.7	Mishandeling en foltering	39
3.3.8	Doodstraf	40
3.3.9	Vermissingen / verdwijningen	40
3.3.10	Buitengerechtelijke executies en moorden	41
3.4	Positie van specifieke groepen	45
3.4.1	Vrouwen	45
3.4.2	Mensensmokkel en prostitutie	49
3.4.3	Etnische groepen en minderheden	50
3.4.4	Aanhangers van ex-presidenten Abacha en Babangida	53
3.4.5	Dienstplicht en desertie	54
3.4.6	Geheime genootschappen	54
3.4.7	Homoseksuelen	56
4	Migratie	58
4.1	Inleiding	58
4.2	Binnenlands ontheemden	58
4.3	Vluchtelingen in de regio	59
4.4	Minderjarigen	59
4.5	Activiteiten van internationale organisaties	60
4.6	Beleid andere EU-landen	61

5	Samenvatting	63
	BIJLAGE I Literatuurlijst	65
	BIJLAGE II Landkaart: Deelstaten	68
	BIJLAGE III Algemeen ambtsbericht van 15 januari 1992: Nigeria, Ogboni Society	69

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Nigeria beschreven, voorzover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Nigeria en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Nigeriaanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Nigeria (laatstelijk 9 september 2002). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van september 2002 tot en met september 2003.

Dit ambtsbericht is deels gebaseerd op informatie van openbare bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordigingen in de regio en in EU-lidstaten aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar dergelijke bronnen zijn vermeld, is de tekst in veel gevallen ook gebaseerd op informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de geschiedenis van Nigeria. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Nigeria opgenomen.

In hoofdstuk 3 wordt de mensenrechtensituatie in Nigeria geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Nigeria partij is, komen mogelijkheden van toezicht aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van een aantal klassieke mensenrechten. Tenslotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk 4 wordt de positie van vluchtelingen en ontheemden, inclusief het beleid van de ons omringende landen inzake asielzoekers uit Nigeria, behandeld. Ook wordt hier ingegaan op de activiteiten van internationale organisaties, in het bijzonder de UNHCR.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk 5.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

Nigeria grenst aan de westkant aan Benin, aan de noordkant aan Niger en Tsjaad, in het oosten aan Kameroen en in het zuiden aan de Golf van Guinee. Het land heeft het hoogste bevolkingsaantal in Afrika, een geschatte 129 miljoen¹, verdeeld over circa 250 bevolkingsgroepen. Hiervan zijn de belangrijkste: Hausa en Fulani (vooral in het noorden), Yoruba (in het westen), Ibo (in het oosten), Kanuri, Tiv (Benue Plateau), Edo, Nupe, Ibibio en Ijaw (in het zuiden), die samen bijna 80% van de totale bevolking uitmaken. Er is sprake van een hoge mate van verdeeldheid tussen de verschillende bevolkingsgroepen, met name tussen - grofweg - de noordelijke (overwegend moslim) en zuidelijke (overwegend christelijk). Circa 50% van de bevolking is moslim, 40% is christen.² Voor wat betreft de talen: Engels is de officiële taal en wordt alleen als tweede taal gesproken. Naast dit (standaard-)Engels wordt ook Pidgin-Engels gesproken. Dit is een duidelijk van het Engels afwijkende, zelfstandige taal. Het Pidgin-Engels wordt vooral in de zuidelijke staten gebruikt als voertaal in het dagelijks leven. Naast het Pidgin-Engels zijn ook inheemse talen gangbaar als voertalen in het dagelijks leven: in het noorden Hausa, in het zuidwesten Yoruba en in het zuid-oosten Ibo. Onderwijs wordt gegeven in het Engels en het Hausa, Yoruba of Ibo (al naar gelang de regio). Nigeria kent in totaal meer dan 200 talen. Een landkaart is opgenomen in bijlage I.

2.1.2 Geschiedenis

Nigeria werd op 1 oktober 1960 volledig onafhankelijk van het Verenigd Koninkrijk. De eerste parlementsverkiezingen in 1964 leidden tot een patstelling tussen twee partijen, die beiden het recht opeisten om een regering te vormen. Dit leidde tot ernstige gewelddadigheden, waarna het leger in januari 1966 de macht greep.

Hierop volgde een periode van elkaar afwisselende militaire regimes, die, met uitzondering van een korte periode van burgerbestuur tussen 1979 en 1983, tot 1999 duurde. De autoritaire regimes rechtvaardigden zichzelf door te wijzen op de noodzaak om de interne cohesie in het land te verzekeren: het leger als de bindende factor in een land dat anders uit elkaar zou vallen. Gedurende de periode van de respectievelijke militaire regimes werd de overgang naar een

¹ CIA: *The World Factbook 2002 - Nigeria*

² Ibidem

burgerregering verschillende malen aangekondigd, maar de datum waarop dit zou plaatsvinden, werd even vaak verschoven.

De plotselinge dood van generaal Abacha, op 8 juni 1998, bleek evenwel een keerpunt. De opvolger van Abacha, generaal Abdulsalami Abubakar, kondigde een overgangsprogramma aan dat zou leiden tot lokale, deelstaat-, parlaments- en presidentsverkiezingen.

Het regime van Abubakar stond uiteindelijk negen partijen³ toe om aan de lokale verkiezingen deel te nemen. De drie partijen die hierbij de meeste stemmen haalden, werd toegestaan mee te doen aan de overige verkiezingen. Dit betrof de *Alliance for Democracy (AD)*, de *All People's Party (APP)* en de *People's Democratic Party (PDP)*. De parlamentsverkiezingen resulteerden in een (ruime) meerderheid voor de PDP in beide kamers van het parlement. In de race om het presidentschap moest de gezamenlijke kandidaat van AD en APP het afleggen tegen de PDP-kandidaat, voormalig staatshoofd, generaal b.d. en politiek gevangene onder Abacha, Olusegun Obasanjo. De nieuwe burgerpresident werd op 29 mei 1999 geïnaugureerd in de hoofdstad Abuja.

In zijn eerste ambtstermijn kondigde president Obasanjo aan zich met name te zullen richten op de bestrijding van de corruptie. Hij stelde in 2000 een Anti-Corruptie Commissie (*Independent Corrupt Practices Commission/ICPC*) in, waar burgers hulp kunnen inroepen indien zij het slachtoffer zijn geworden van corrupte praktijken. De regering slaagde erin de economie enigszins te stabiliseren. De regering maakte voorts veel werk van verbetering van de buitenlandse betrekkingen, mede met het oog op verlichting van de schuldenlast.

In de eerste ambtstermijn van president Obasanjo werden een tweetal scheidslijnen in de Nigeriaanse politiek zichtbaar. De eerste scheidslijn is die tussen parlement en president. Door een voortdurende spanning tussen de wetgevende en uitvoerende macht is de afgelopen jaren weinig concrete wetgeving tot stand gekomen en werden zaken als de behandeling van de jaarlijkse begroting eindeloos vertraagd.

Een tweede scheidslijn is die tussen federale regering en de deelstaten. Lokale en regionale politici probeerden hun machtspositie te maximaliseren, onder meer door het federale gezag op afstand te houden. Deze rivaliteit spitste zich eind 2001/begin 2002 toe op de invoering van een nieuwe kieswet, die nadelig zou uitwerken voor de herverkiezingskansen van de gouverneurs van de deelstaten.

³ Te weten: People's Democratic Party, All People's Party, Alliance for Democracy, Democratic Advance Movement, Movement for Democracy and Justice, People's Redemption Party, National Solidarity Movement, United Democratic Party, United People's party

In 2001 werden de eerste tekenen merkbaar van de naderende verkiezingen, die gepland waren voor 2002 (lokaal) en 2003 (deelstaten en federaal). Naarmate de geplande datum van de lokale verkiezingen naderde, nam het politiek geweld toe, zowel binnen als tussen de politieke partijen.⁴ Bij deze gewelddadige conflicten vielen honderden doden. President Obasanjo probeerde, overigens met weinig succes, het politiek geweld in te dammen, onder andere door in 2002 een wetsvoorstel in te dienen dat het gebruik van geweld ten behoeve van politieke doeleinden zou verbieden.⁵ Dit wetsvoorstel werd echter door het Nigeriaanse parlement verworpen.

In juni 2002 werd door de nationale kiesraad (*Independent National Electoral Commission/INEC*) een drietal nieuwe partijen geregistreerd, te weten: *All Progressive Grand Alliance* (APGA), *National Democratic Party* (NDP) en de *United Nigerian People's Party* (UNPP). Een dertigtal nieuwe politieke partijen werd om procedurele redenen registratie geweigerd. Begin augustus 2002 werd besloten de geplande lokale verkiezingen uit te stellen. Met name de nieuwe partijen meenden dat zij te weinig tijd hadden gehad om zich voor te bereiden op de verkiezingen. Ook was de actualisering van de kiesregisters nog niet voltooid.

De afgelopen jaren werd een aantal zorgelijke tendensen in de Nigeriaanse samenleving zichtbaar. In de eerste plaats het toenemend belang dat wordt toegekend aan de islam in Noord-Nigeria, meer in het bijzonder de instelling van het strafrecht van de shari'a in een aantal deelstaten. Ondanks de spanning tussen shari'a en de grondwet greep de federale regering in eerste instantie niet in. Pas nadat Nigeria een stroom van (nationale en internationale) kritiek kreeg te verduren over de voorgenomen steniging van een vrouw (moeder van vijf kinderen), wegens vermeend overspel, nam de federale regering voor de eerste maal stelling in deze zaak. De federale minister van Justitie schreef de noordelijke deelstaatgouverneurs in maart 2002 dat het strafrecht van de shari'a in strijd was met de grondwet, omdat moslims daarmee de kans liepen op zwaardere straffen dan niet-moslims. De reactie hierop van het noorden was afwijzend: de noordelijke deelstaten namen deze brief voor kennisgeving aan. President Obasanjo was echter in verband met de naderende presidentiële verkiezingen niet geneigd de zaak op de spits te drijven door dwingend in te grijpen. Overigens heeft president Obasanjo als zodanig beperkte instrumenten om in te grijpen. De Nigeriaanse deelstaten hebben ruime bevoegdheden.

⁴ De oorzaak van deze conflicten lagen niet zozeer in eventuele ideologische verschillen, als wel in de materiële voordelen die een politieke machtspositie met zich meebrengt.

⁵ 'Prohibiting violence in furtherance of a political objective; prohibiting the formation of a political army or training of groups aiming to use force to promote factional interest and banning violators from public office and political membership for 4 years'. Bron: Human Rights Watch: [Nigeria at the crossroads: human rights concern in the pre-election periode](#), a Human Rights Watch Briefing Paper, januari 2003

De spanning tussen moslims en christenen leidde de afgelopen jaren tot een aantal zeer gewelddadige confrontaties, onder meer in februari/maart 2000 in de religieus gemengde stad Kaduna, waarbij ongeveer 2000 doden vielen.

Naast de genoemde religieuze conflicten laaiden de afgelopen jaren ook etnische en regionale spanningen van tijd tot tijd hoog op, waarbij verschillende geweldsuitbarstingen plaatsvonden met een groot aantal doden.

Behalve om etnische en religieuze tegenstellingen, draaiden conflicten dikwijls om (verdeling van) schaarse hulpbronnen zoals (weide)gronden of viswater. Ook waren bepaalde administratieve grenzen omstreden. In de Niger Delta speelden met name de eenzijdige verdeling van de inkomsten uit olie en de slechte sociaal-economische en milieusituatie een rol.⁶

Bij de geweldsuitbarstingen werd naast de politie ook het leger ingezet teneinde de orde te herstellen, hetgeen soms met harde hand (zo niet met excessief geweld) plaats vond. Zo greep het leger in oktober 2001 in de deelstaat Benue hard in nadat 19 soldaten waren gedood door milities behorende tot de etnische groepering Tiv. Het leger zou bij deze actie ongeveer 200 burgers hebben gedood.

In dit verband is van belang de opkomst van nieuwe etnische bewegingen met een jonge en militante aanhang, zoals de *Odua People's Congress* (OPC) die opkomt voor de belangen van de Yoruba in Zuidwest-Nigeria, de *Movement for the Actualisation of the Sovereign State of Biafra* (MASSOB) die opkomt voor de belangen van de Igbo in Oost-Nigeria, en de *Egbesu Boys* die opkomt voor de belangen van de Ijaw in de Delta regio. De opkomst van deze militante bewegingen weerspiegelde de roep om een lossere federatie en sterkere regionale overheden.

Deze militante bewegingen gingen veelal ook als regionale burgerwacht optreden en werden in sommige gevallen door de deelstaatautoriteiten min of meer officieel ingezet in de strijd tegen de misdaad. Zo gaven de autoriteiten van de deelstaten Anambra, Abia en Imo de *Bakassi Boys* een officiële status in de strijd tegen de misdaad. Veel van deze militante groepen waren goed bewapend en maakten zich schuldig aan schendingen van mensenrechten, zoals buitengerechtelijke executies, marteling en andere onmenselijke of vernederende behandeling van verdachte criminelen, illegale detentie en verdwijning van verdachten.⁷

In oktober 2000 werden deze organisaties, na een nieuwe reeks gewelddadigheden, door de federale autoriteiten verboden verklaard. Om aan dit 'verbod' juridisch gevolg te geven, diende president Obasanjo in april 2002 een wetsvoorstel in, de *Prohibition of Certain Associations Act*. Dit wetsvoorstel ontmoette in het Nigeriaanse parlement en samenleving nogal wat weerstand, met

⁶ Zie ook Reliefweb d.d. 30.05.2003, [Updated profile of the IDP-situation in Nigeria](#) (Norwegian Refugee Council)

⁷ Amnesty International: [Nigeria: Vigilante violence in the south and south-east](#), AI AFR 44/014/2002

name door de ruime omschrijving van het verbod en de directieve rol van de president.⁸

Een serieuze bedreiging voor de regering kwam van militante groepen in de olieproducerende Niger Delta. In de grondwet van 1999 was opgenomen dat 13% van de olieinkomsten naar de Niger Delta zou gaan. Er werd een speciale commissie ingesteld, de *Niger Delta Development Commission* (NDDC), ten behoeve van de ontwikkeling van deze regio. In de praktijk ging echter een kleiner percentage van de olieinkomsten naar de Niger Delta, boekte de NDDC weinig concrete resultaten en zag de bevolking weinig resultaat van het geld dat naar de Niger Delta ging.

Sinds het midden van de jaren negentig voeren een aantal militante groepen, niet tevreden met de politieke uitsluiting van mensen en de economische exploitatie, een gewelddadige strijd tegen de Nigeriaanse staat en de oliemaatschappijen die in het gebied actief zijn. Dit heeft de afgelopen jaren geleid tot de dood van duizenden mensen van verschillende etnische groeperingen. Daarnaast waren faciliteiten en personeel van oliemaatschappijen in het gebied het doelwit van militante jongeren in een poging geld, banen of voorzieningen te verkrijgen van de oliemaatschappijen. Regelmatig werden werknemers van oliemaatschappijen ontvoerd.

2.1.3 Staatsinrichting

Nigeria is een federale republiek, bestaande uit 36 deelstaten en de *Federal Capital Territory* (Abuja, sinds 1991 de hoofdstad). De huidige grondwet, van kracht sinds 31 mei 1999, stipuleert de scheiding der machten als volgt:

- De wetgevende macht ligt bij de Nationale Vergadering (*National Assembly*), bestaande uit een Senaat met 109 leden en een Huis van Afgevaardigden met 360 leden. Leden van beide huizen worden direct gekozen voor een termijn van vier jaar. Daarnaast kent elke deelstaat een *House of Assembly*, waarvan de leden ook direct worden gekozen.
- De uitvoerende macht ligt bij de president en de uit meer dan 40 ministers⁹ bestaande Federale Uitvoerende Raad (*Federal Executive Council*). De president wordt direct gekozen voor een termijn van vier jaar. Ministers

⁸ Deze wet geeft de president de bevoegdheid om te ontbinden en verbieden 'any group of persons, association of individuals or quasi-military groups which in his opinion, is formed for the purpose of furthering the political, religious, ethnic, tribal, cultural or social interest of a group of persons or individuals contrary to the peace, order and good governance of the federation and the provisions of this Act'. Bron: Amnesty International: *Nigeria: Vigilante violence in the south and south-east*, AI AFR 44/014/2002

Deze wet is inmiddels aangenomen. Zie paragraaf 3.3.2.

⁹ Inclusief ministers zonder portefeuille

worden benoemd door de president. Naast de federale regering in Abuja spelen de regeringen op deelstaat-niveau een belangrijke rol. De gouverneurs van de deelstaten worden direct gekozen. Deze benoemen dan de *Commissioners of the State Government*, de ministers op deelstaatniveau.

- De rechterlijke macht, ten slotte, wordt gevormd door een pluriform stelsel van rechtbanken, met op federaal niveau een *Supreme Court*, een *Court of Appeal* en een *Federal High Court*. Op deelstaat-niveau zijn daar nog de *High Courts*, *Sharia Courts*¹⁰ en de *Customary Courts of Appeal*. Behalve binnen deze formele structuur wordt er op lokaal niveau ten aanzien van bepaalde facetten recht gesproken door (onder meer) traditionele hoofden en bepaalde religieuze functionarissen.

Op 28 november 2002 verklaarde de voorzitter van het gezamenlijke parlamentscomité inzake herziening van de grondwet dat het concept van de nieuwe grondwet in februari 2003 klaar zou moeten zijn. Het rapport van het comité dat in oktober 2002 aan het parlement werd aangeboden bevatte enkele vergaande voorstellen, zoals de introductie van een enkele vijfjaarlijkse termijn voor het presidentschap en voor de gouverneursposities van de deelstaten, de roulatie van het presidentschap tussen de zes zones van Nigeria en de verkiezing van twee vice-presidenten. Het is de vraag of deze voorstellen op veel steun kunnen rekenen van de gevestigde elite. Het parlement wilde de grondwet nog vóór de verkiezingen van 2003 aanpassen. Aan het einde van de verslagperiode werd in het parlement echter nog steeds gediscussieerd over de voorstellen voor een nieuwe grondwet.

2.2 Politieke ontwikkelingen

Naast de eerder genoemde politieke scheidslijnen (parlement/president en federale regering/deelstaten) valt op dat het Nigeriaanse politieke systeem niet zozeer gedomineerd wordt door instellingen en ideeën als door personen.

De spanning tussen parlement en president bereikte in de tweede helft van 2002 een hoogtepunt. Op 13 augustus 2002 nam het Huis van Afgevaardigden een motie aan waarin president Obasanjo gevraagd werd af te treden, anders zou hij voor een politiek misdrijf worden aangeklaagd (*impeachment*).¹¹ De Senaat stemde op 10 oktober 2002 in met een onderzoek naar vermeende overtredingen van de grondwet door president Obasanjo en voegde 17 nieuwe beschuldigingen toe aan

¹⁰ Zie ook onder 3.3.5

¹¹ President Obasanjo werd beschuldigd van mismanagement en corruptie, maar ook van schending van de grondwet door zijn verantwoordelijkheid voor het door militairen aangerichte bloedbad in Benue State in oktober 2001 (zie 2.1.2). Human Rights Watch: *Nigeria at the crossroads: human rights concern in the pre-election periode*, a Human Rights Watch Briefing Paper, januari 2003

de eerder door het Huis van Afgevaardigden opgestelde lijst van aanklachten tegen president Obasanjo.¹² President Obasanjo negeerde echter de oproep om af te treden. De kwestie liep met een sisser af.

President Obasanjo ondervond politiek veel oppositie vanuit de Niger Delta. In de verslagperiode concentreerde deze politieke strijd zich rond een wetsontwerp over de verdeling van de olie-inkomsten uit de offshore. Het wetsontwerp was bedoeld als een tegemoetkoming van president Obasanjo om de olieproducerende deelstaten ook in de olie-inkomsten uit de offshore te laten delen. Toen het parlement echter de grenzen van de offshore zone in het wetsontwerp via amendering verder had opgerekt, hetgeen een veel groter aandeel voor de olieproducerende deelstaten betekende, weigerde president Obasanjo de geamendeerde *Onshore/Offshore Dichotomy Abrogation Bill* te tekenen.¹³

Op 8 november 2002 bepaalde het Hooggerechtshof dat de richtlijn die de nationale kiesraad (INEC) in juni 2002 had toegepast om registratie van een dertigtal nieuwe politieke partijen te weigeren, in strijd was met de grondwet. In december 2002 registreerde de INEC alsnog 24 nieuwe partijen. Hiermee kwam het aantal partijen dat deel zou nemen aan de verkiezingen op 30. De registratie van nieuwe partijen had enige politieke verschuivingen tot gevolg. Een aantal politici van de gevestigde partijen zag politiek voordeel in een overstap naar één van de nieuwe partijen. Zo maakte één van de presidentskandidaten van de PDP, Ike Nwachukwu, de overstap naar de *National Democratic Party* en slaagde hij erin de presidentskandidaat van deze partij te worden. Geen van de (nieuwe en bestaande) partijen blinkt uit door ideologische consistentie; vaak zijn de partijen slechts kruiwagens voor invloedrijke personen met politieke aspiraties. De partijprogramma's verschillen niet wezenlijk van elkaar. Veel van de nieuw geregistreerde partijen hebben een directe relatie met machtige zakenlieden en militaire leiders maar hebben geen nationale basis. De voormannen van de belangrijkste politieke partijen zijn allen voormalige generaals.

Verkiezingen

Op 20 december 2002 kondigde de INEC een tijdschema af voor de verkiezingen: verkiezingen voor het nationale parlement op 12 april 2003, verkiezingen voor de presidents- en gouverneurszetels op 19 april 2003 en verkiezingen voor de parlementen van de deelstaten op 3 mei 2003.

Deze aankondiging sloot een jaar af van strijd tussen de president, het parlement en de INEC over de verkiezingsdatum. In augustus 2002 nam het parlement een nieuwe Kieswet aan. De president weigerde echter de nieuwe Kieswet te ondertekenen en het parlement ondernam vervolgens actie om het veto van de

¹² De leiders van deze oppositionele actie waren de voorzitters van de Senaat en van het Huis van Afgevaardigden, beiden lid van Obasanjo's eigen (PDP) partij.

¹³ Economist Intelligence Unit, *Country Reports Nigeria*, februari 2003

president te ontcrachten. De INEC slaagde er vervolgens met succes in een onderdeel uit de nieuwe Kieswet (betreffende de verkiezingsdatum) op constitutionele gronden aan te vechten bij de rechtbank.¹⁴

In de aanloop naar de verkiezingen had de INEC grote moeite om de kiesregisters (registratie van kiezers) te actualiseren. Naast logistieke en organisatorische problemen waren er pogingen om te frauderen: ambtenaren misbruikten in sommige gevallen hun bevoegdheden. Soms konden kiezers zich niet laten registreren. Het kwam ook voor dat niet-stembevoegde minderjarigen werden geregistreerd. Ook werd tegen betaling registratiemateriaal verhandeld.¹⁵ Een week voor de verkiezingen werden 7 miljoen geregisteerde kiezers gediskwalificeerd in verband met dubbele registratie of andere frauduleuze handelingen.¹⁶ In totaal mochten ongeveer 60 miljoen Nigerianen hun stem uitbrengen bij de verkiezingen.

President Obasanjo won op 6 januari 2003 op overtuigende wijze (75% van de stemmen) de presidentiële kandidaatsverkiezingen binnen de regerende PDP. Generaal Buhari won de presidentiële kandidaatsverkiezingen binnen de ANPP. Beide overwinningen werden echter binnen de betreffende partijen betwist.¹⁷

De aanloop naar de verkiezingen ging gepaard met bedreigingen, intimidatie en fysiek geweld. Er waren tientallen berichten van politieke moorden (zie hoofdstuk 3.3.10). Zo werden in september 2002 in Anambra State rechter Barnabas Igwe en zijn vrouw vermoord na kritiek op de gouverneur van de deelstaat. In december 2002 werden vijf mensen gedood in een gevecht tussen aanhangers van rivaliserende kandidaten voor het gouverneurschap van Niger State. In maart 2003 werd Marshall Harry in Abuja vermoord. Hij was de partijleider van de ANPP in de Niger Delta en voor de partij van grote betekenis.

Hoewel het meeste geweld zich binnen de partijen afspeelde, waren er ook schermutselingen tussen de partijen onderling. Zo was er in november 2002 een geweldsuitbarsting tussen aanhangers van de AD en PDP in Delta State, waarbij verschillende doden vielen.

De federale overheid bleek niet bij machte veel te doen tegen het politieke geweld. Oproepen van de federale regering om het politieke geweld te beëindigen hadden weinig resultaat.¹⁸ Ook probeerde de Nigeriaanse regering tevergeefs door het

¹⁴ Human Rights Watch: *Nigeria at the crossroads: human rights concern in the pre-election periode*, a *Human Rights Watch Briefing Paper*, januari 2003

¹⁵ European Union Election Observation Mission, Final Report

¹⁶ De fraude bij de kiezersregistratie was het ergste in het zuidoosten. Zo werd in de deelstaat Bayelsa 34% van de geregistreerden gediskwalificeerd.

¹⁷ Met name door de andere presidentskandidaten, maar ook de *Transition Monitoring Group* (TMG), een coalitie van Nigeriaanse mensenrechten- en maatschappelijke organisaties, bevestigde praktijken als omkoping en intimidatie bij deze voorverkiezingen.

¹⁸ Human Rights Watch: *World Report Nigeria 2003*.

bijeenbrengen van politieke tegenstanders en het entameren van onderlinge gesprekken een halt toe te roepen aan (verdere escalatie van) politieke liquidaties. De Nigeriaanse politiek is nog altijd gegroepeerd rond personen en niet rond inhoudelijke kwesties. Politiek wordt in Nigeria gezien als een middel om rijkdom te verkrijgen. Politici doen er alles aan om dicht bij het machtscentrum te komen en te blijven. Er wordt door politici en hun aanhangers niet voor teruggeschrokken huurmoordenaars in te zetten. Deze reeds langer bestaande praktijk nam in de aanloop naar de verkiezingen sterk toe. Door de grote armoede laten jongeren zich door politici inhuren als knokploeg. Zowel federale als deelstaatspolitici maken gebruik van militante groeperingen en sommige gouverneurs van deelstaten hebben hun eigen privéleger geformeerd. In de deelstaten Anambra, Abia en Imo hadden de Bakassi Boys zelfs een min of meer officiële status (zie hoofdstuk 2.1.2 en 3.3.2). De privélegers en militante groeperingen zijn goed bewapend omdat wapens makkelijk te verkrijgen zijn.¹⁹

Op 12 april 2003 werden de parlamentsverkiezingen gehouden. De PDP behaalde zowel in de Senaat als het Huis van Afgevaardigden een ruime meerderheid van de zetels. Tweede en derde partij werden respectievelijk de ANPP en AD. De nieuw geregistreerde partijen haalden slechts enkele zetels in het parlement.

Op 19 april 2003 werden de presidentiële verkiezingen gehouden. President Obasanjo werd herkozen met 62% van de stemmen. Zijn directe rivaal, Buhari van de ANPP, kreeg 32 % van de stemmen. De PDP verkreeg ook het merendeel van de zetels in de deelstaatsparlementen (700 van de 1000) en bemachtigde 28 van de 36 gouverneurszetels.

De verkiezingen van 12 en 19 april 2003 werden gevolgd door 40.000 lokale waarnemers. Daarnaast waren er waarnemers namens de EU aanwezig om het verkiezingsproces te volgen. De waarnemers hadden veel kritiek op het verloop van de verkiezingen. De EU-waarnemersmissie constateerde dat bij de verkiezingen in minstens 11 van de 36 deelstaten sprake was van ernstige onregelmatigheden en fraude.²⁰ De EU-waarnemersmissie kenschetste in haar rapport het verloop van de verkiezingen in vijf staten (Anambra, Benue, Edo, Katsina en Nassarawa) als vergaand frauduleus en in zes andere staten (Cross Rivers, Delta, Enugu, Kaduna, Imo en Rivers) als totaal onacceptabel.²¹ Slechts met betrekking tot enkele deelstaten hadden de EU-waarnemers een positieve

¹⁹ Human Rights Watch: Nigeria at the crossroads: human rights concern in the pre-election periode, a Human Rights Watch Briefing Paper, januari 2003 en Human Rights Watch: Testing Democracy: Political Violence in Nigeria, april 2003

²⁰ Zo werden stapels vooraf ingevulde stembiljetten waargenomen, stembussen verdwenen tijdelijk en doken enkele uren later tot de rand toe gevuld weer op, partijmedewerkers en lokale politici zetten traditionele leiders onder druk om hun mensen op een bepaalde politieke partij te laten stemmen, in sommige gebieden vond in het geheel geen verkiezing plaats terwijl daar wel uitslagen vandaan kwamen.

²¹ Election Observation Mission (EOM) to Nigeria, Presidential and Gubernational Election marred by irregularities and fraud in many states, second preliminary statement 22.04.2003.

indruk van het verloop van de verkiezingen. De EU-waarnemersmissie drong er sterk op aan dat de geconstateerde fraude zo mogelijk werd aangepakt en vervolgd via de INEC en eventueel via de rechtbank. Ook bij de deelstaatverkiezingen van 3 mei 2003 werd in verschillende deelstaten 'serieuze fraude' geconstateerd.²² Ook in Nigeria zelf was er veel protest tegen het verloop van de verkiezingen. De belangrijkste oppositiepartij ANPP en haar politiek leider generaal Buhari verklaarden op 25 april 2003 dat zij de uitkomst van de verkiezingen in bepaalde gebieden zouden aanvechten. Ook de *Conference of Nigerian Political Parties* (CNPP) bekritiseerde de verkiezingen en vroegen de INEC om nieuwe verkiezingen in bepaalde deelstaten. In mei 2003 diende Buhari namens een twintigtal oppositiepartijen een verzoek in bij het Hof van Beroep om de hervervkiezing van president Obasanjo ongeldig te verklaren vanwege geconstateerde fraude en onregelmatigheden.²³ De oppositie eiste verder het terugtreden van president Obasanjo, alsmede nieuwe verkiezingen.

In een aantal deelstaten gingen de verkiezingen gepaard met geweld, met name in de Niger Delta (Delta State, Bayelsa State en Rivers State). Verschillende kandidaten werden daar bijgestaan door gewapende knokploegen. In grote delen van de deelstaat Enugu (in voormalig Biafra) werd bij de parlementsverkiezingen in het geheel niet gestemd vanwege het intimiderende en gewelddadige optreden van de kandidaten. Overigens heeft de politie een grote rol gespeeld bij de verkiezingen. De politie trachtte zo veel mogelijk de veiligheid van de kiezer te waarborgen en assisteerde in veel gevallen het INEC personeel. Er waren geen berichten over intimidatie door de politie.

Hoewel hier en daar schermutselingen hebben plaatsgevonden, waarbij ook slachtoffers zijn gevallen, was de hevigheid van het geweld bij de verkiezingen zelf minder dan algemeen werd gevreesd, mede gezien de mate van geweld in de aanloop naar de verkiezingen.

Ondanks alle nationale en internationale kritiek op het verloop van de verkiezingen werd op 29 mei 2003 president Obasanjo voor zijn tweede (en grondwettelijk laatste) ambtstermijn beëdigd. Ook het nieuwe parlement werd geïnstalleerd. De nieuwe samenstelling van het parlement lijkt gunstig voor president Obasanjo omdat zijn partij, de PDP, verhoudingsgewijs beter is vertegenwoordigd dan in het vorige parlement en enkele notoire opposanten (de voorzitters van de Senaat en van het Huis van Afgevaardigden) in het nieuwe parlement niet zijn teruggekeerd.²⁴ In zijn nieuwe regering heeft president Obasanjo enkele ministers opgenomen die hun sporen hebben verdiend bij internationale organisaties zoals VN en Wereldbank.

²² Zowel de *Transition Monitoring Group* als EU-waarnemers repten over ernstige fraude.

²³ IRIN d.d. 22.05.2003

²⁴ IRIN d.d. 04.06.2003

Corruptiebestrijding

De in 2000 door de federale regering ingestelde Anti-Corruptie Commissie ICPC heeft een drietal hoofdtaken: onderzoek, vervolging en voorlichting. In de twee jaar van haar bestaan heeft de commissie 800 aangiften ontvangen. Er wordt echter weinig voortgang geboekt. De commissie heeft tot nu toe 38 personen aangeklaagd, maar in veel gevallen heeft de aangeklaagde de rechter gevraagd de commissie onbevoegd te verklaren. De ICPC ondervindt met name tegenwerking bij de vervolging van van corruptie verdachte hooggeplaatste personen. Eind 2002 is de commissie een onderzoek gestart naar de voorzitter van de Senaat. Deze heeft vervolgens de voorzitter van de ICPC in persoon voor de rechter gedaagd. Beide zaken lopen nog. Eerder in 2002 had de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden bij de rechtbank de autoriteit van de commissie ter discussie gesteld, nadat de commissie een onderzoek was begonnen naar beschuldigingen van corruptie. Eind januari 2003 vroeg de gouverneur van Bayelsa State aan de rechtbank om de ICPC onbevoegd te verklaren in een onderzoek naar beschuldigingen van corruptie. De gouverneur was van mening dat hij grondwettelijk onschendbaar was.

In januari 2003 heeft de ICPC aan de *Chief Justice* gevraagd een onafhankelijke raadsman te benoemen om een strafrechterlijk onderzoek in te stellen naar de gouverneurs van de deelstaten Kogi, Niger, Nasarawa en Anambra. Momenteel liggen er in het parlement wetsvoorstellen ter behandeling die het mogelijk moeten maken ook de 'grote jongens' (parlementariërs, ministers, etc.) aan te pakken.

In maart 2003 nam het Nigeriaanse parlement tegen de zin van president Obasanjo een nieuwe anti-corruptiewet (*Corrupt Practices Bill*) aan die de macht en bevoegdheden van de ICPC inperkt.²⁵ President Obasanjo weigert deze nieuwe wet te tekenen.

In zijn eerste toespraak na zijn herverkiezing riep president Obasanjo opnieuw op de strijd aan te gaan met fraude en corruptie. Hij erkende daarmee impliciet dat de campagne in zijn eerste ambtstermijn onvoldoende succes heeft gehad.²⁶

Buitenlandse betrekkingen

De betrekkingen van Nigeria met de buurlanden zijn over het algemeen goed. Nigeria vervulde de afgelopen jaren een zeer actieve rol in regionale vredeshandhaving. Nigeria nam deel aan de *ECOWAS (Economic Community of West African States) Ceasefire Monitoring Group* (Ecomog) in Liberia, Sierra Leone en Guinea-Bissau. Momenteel is Nigeria nog actief in Sierra Leone via de VN-missie Unamsil. Ook was Nigeria betrokken bij pogingen van de *Commonwealth* om de politieke crisis in Zimbabwe op te lossen (Abuja Akkoord).

²⁵ Deze wet zou de onafhankelijkheid van de Anti-Corruptie Commissie aantasten en met name de onderzoeksmogelijkheden van de commissie inperken. Reuters d.d. 05.06.2003

²⁶ Reuters d.d. 05.06.2003

Nigeria besloot in 2002 echter geen troepen ter beschikking te stellen aan de West-Afrikaanse vredesmacht voor Ivoorkust, ondanks pleidooien van de andere West-Afrikaanse landen om het initiatief te leiden. Nigeria gaf aan zich de kosten aan een nieuwe vredesmissie niet te kunnen permitteren.

In juli 2003 vervulde president Obasanjo een bemiddelende rol in de Liberiaanse burgeroorlog door de omstreden president Charles Taylor van Liberia (tijdelijk) asiel aan te bieden.²⁷ Recentelijk stelde Nigeria 1300 militairen ter beschikking voor een ECOWAS vredesmacht in Liberia.

Bakassi

Er is al jaren een slepend territoriaal conflict met Kameroen over het schiereiland Bakassi. Bakassi is een schiereiland op de grens tussen Kameroen en Nigeria, waarvan het bezit door beide landen wordt betwist, mede vanwege de aanwezigheid van olie aldaar. De afgelopen jaren zijn er incidenteel schermutselingen geweest tussen de Kameroense gendarmerie en de Nigeriaanse grensbewaking op het schiereiland. Wat Nigeria betreft is het schiereiland geheel Nigeriaans en onderdeel van de deelstaat Cross Rivers. In de praktijk loopt er een kunstmatige grens over het eiland.

In oktober 2002 deed het Internationaal Gerechtshof in Den Haag uitspraak in het geschil. De uitspraak was met betrekking tot de zeegrenzen en de toegang tot de oliereserves in het voordeel van Nigeria, het schiereiland zelf werd echter toegewezen aan Kameroen. Dit was zeker met de verkiezingen in het vooruitzicht niet acceptabel voor Nigeria. Nigeria weigerde daarom afstand te doen van haar claim op het schiereiland.²⁸

Op 15 november was er onder leiding van de Secretaris-Generaal van de VN, Kofi Anan, toeverleg tussen de presidenten van beide landen, hetgeen resulteerde in de instelling van een gemengde Nigeriaans-Kameroense commissie (*Mixed Commission*) om een vreedzame diplomatieke oplossing te zoeken voor het geschil.²⁹ Hierbij zullen met name de rechten van de huidige bewoners van het schiereiland onderwerp van bespreking zijn.³⁰ Inmiddels is de commissie een aantal malen bijeen geweest. Er zijn nog geen concrete resultaten geboekt.³¹

²⁷ Daarbij zou president Obasanjo hebben verklaard dat Taylor wat hem betreft gevrijwaard zou moeten blijven van vervolging door het Speciale Hof van Sierra Leone.

²⁸ Nigeria wees de uitspraak van het Internationale Gerechtshof af omdat in de uitspraak de belangen van de Nigeriaanse burgers op het schiereiland onvoldoende zouden zijn meegewogen. IRIN d.d. 05.02.2003

²⁹ In principe moet de gemengde commissie de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof implementeren.

³⁰ Naar schatting leven ongeveer 300.000 Nigeriaanse staatsburgers op het schiereiland, die ongeveer 90% van de bevolking vormen. IRIN d.d. 05.02.2003

³¹ Volgens een persbericht van de BBC d.d. 07-08-2003 heeft Kameroen Nigeria opnieuw opgeroepen met onmiddellijke ingang haar troepen uit Bakassi terug te trekken. Nigeria zou daarentegen hebben verklaard niet van plan te zijn Bakassi binnen drie jaar over te dragen aan Kameroen.

2.3 Veiligheidssituatie

Naast de hiervoor genoemde politieke spanningen laaiden in de verslagperiode ook etnische, religieuze en regionale spanningen opnieuw van tijd tot tijd op. In de verslagperiode vielen bij diverse conflicten, verspreid over het hele land, naar schatting vele honderden slachtoffers.³²

Bij veel etnische en religieuze conflicten spelen politieke en economische factoren een hoofdrol. In Nigeria is politiek immers een belangrijke toegangspoort tot economische vooruitgang en politici trachten vaak aanhang te mobiliseren door een beroep te doen op etnische en religieuze identiteit.³³

In de noordelijke deelstaten is sinds de invoering van de shari'a sprake van een gespannen situatie tussen moslims en christenen met regelmatig gewelddadige incidenten.³⁴ In de verslagperiode was het aantal incidenten tussen moslims en christenen in de noordelijke deelstaten echter beperkt. Daar waar de invoer van de shari'a in 2001 tot hevige conflicten leidde, bleef het in de verslagperiode relatief rustig. Een uitzondering in dit verband is echter de deelstaat Kaduna. In de verslagperiode werden hier opnieuw uitbraken van religieus geweld gemeld. De meest in het oog springende waren de onlusten in Kaduna rond de Miss World verkiezingen in Abuja.

Eind november 2002 werden meer dan 200 mensen gedood bij rellen tussen moslims en christenen in de noordelijke stad Kaduna. Directe aanleiding tot de religieuze rellen in Kaduna was een als blasfemisch beschouwd krantenartikel dat suggereerde dat de profeet Mohammed de in Abuja gehouden Miss Worldverkiezingen zou hebben goedgekeurd en zelfs één van de 'misses' als vrouw zou hebben uitgekozen. Het krantenartikel wekte grote woede bij de moslimgemeenschap in Kaduna. De rellen in Kaduna, een moslimstad met een grote christelijke minderheid, dwongen de organisatoren om de verkiezingen te verplaatsen van Abuja naar Londen.

De gebeurtenissen in Kaduna vertoonden veel overeenkomsten met de onlusten in deze stad in 2000. Toen kwamen ongeveer 2000 mensen om het leven. Het aantal slachtoffers was nu veel minder, maar de onlusten speelden zich af in dezelfde sloppenwijken van de stad. De aanstichters vonden opnieuw een vruchtbare voedingsbodem in de verarmde sloppenwijken, waar sinds de rellen van 2000 geen noemenswaardige verbetering is opgetreden in de sociaal-economische situatie van de inwoners. Bovendien hadden velen in deze wijken sinds de onlusten van

³² Volgens verschillende bronnen zouden in de periode 1999-2003 (eerste ambtsperiode president Obasanjo) meer dan 10.000 personen door etnische, religieuze en andere conflicten in Nigeria zijn omgekomen.

³³ Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003

³⁴ Twaalf noordelijke deelstaten (Zamfara, Sokoto, Kebbi, Niger, Kano, Katsina, Kaduna, Jigawa, Yobe, Bauchi, Borno en Gombe) hebben verschillende vormen van shari'a strafrecht ingevoerd. Zie paragraaf 3.3.3.

2000 rekeningen te vereffenen. Er zijn ook berichten dat het geweld te maken had met politieke spanningen tussen de gouverneur en moslims in Kaduna die vonden dat de gouverneur (ook een moslim) zijn oor teveel liet hangen naar de christelijke minderheid in de stad en te nauwe betrekkingen onderhield met de (christelijke) president Obasanjo.³⁵

In de verslagperiode was het verder onrustig in de Niger Delta. Er waren regelmatig acties van militante jongeren tegen de daar aanwezige oliemaatschappijen in de vorm van sabotages en ontvoeringen van personeel in een poging geld, banen of voorzieningen te krijgen van de oliemaatschappijen. Op deze manier werd geprotesteerd tegen het feit dat de olie-inkomsten niet direct ten goede kwamen aan de olieproducerende gebieden, maar op nationaal niveau werden 'herverdeeld', tegen de achterstelling van de lokale bevolking en de onderontwikkeling van deze gebieden, alsmede tegen de milieuvervuiling door de oliewinning en de onvoldoende compensatie door de oliemaatschappijen. Zo werden in april 2003 ongeveer honderd buitenlandse werknemers van internationale oliemaatschappijen voor enkele weken gegijzeld om eisen van werknemers ingewilligd te krijgen. In januari 2003 dreigde de beweging *South-South People's Conference* dat het de olieproductie zou onderbreken als president Obasanjo de Onshore/Offshore Oliewet (zie hoofdstuk 2.2) niet alsnog zou tekenen.

Een van de meest onrustige gebieden in de verslagperiode was Warri in Delta State. In januari 2003 waren er PDP-voorverkiezingen voor het *Delta South Senatorial District*. Er ontstond tussen de etnische groeperingen Itsekiri en Urhobo een conflict over de toedeling van kiesdistricten en de grenzen van deze kiesdistricten. Volgens een lokale organisatie zouden er bij deze gevechten minstens 200 personen gedood zijn en volgens het Nigeriaanse Rode Kruis zouden meer dan 6000 mensen hun woonplaats hebben moeten verlaten als gevolg van deze gevechten. Er zijn berichten dat het leger verantwoordelijk zou zijn voor een groot aantal doden bij een wraakactie uitgevoerd na de dood van een militair.³⁶ Bij etnische onlusten in maart 2003 in Warri vielen opnieuw doden. Militairen in de moerassen rond Warri kwamen in conflict met een oliebaron (smokkelaar), waarna ze beslag legden op illegaal afgetapte olie. De handelaar huurde daarop gewapende Ijaw jongeren in om de olie terug te halen. Het betrof hier dus in eerste instantie een gevecht om de controle van de zwarte markt. Politieke Ijaw organisaties als de *Federated Niger Delta Ijaw Communities*, maakten echter van de gelegenheid gebruik om aandacht te vragen voor hun langlopende klachten, waardoor het tevens een politiek probleem werd. Hierdoor laaiden gevechten tussen de etnische groeperingen Ijaw en Itsekiri opnieuw op, waarbij veel

³⁵ Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003 en US Department of State: *Country Report Nigeria 2002*

³⁶ Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003

slachtoffers aan de kant van de Itsekiri waren te betreuren.³⁷ Ook hier speelde opnieuw een conflict over de toedeling van kiesdistricten. Nadat een viertal militairen was gedood werd een grote macht van leger, marine en politie naar het gebied gedirigeerd, die daarop slaags raakte met Ijaw jongeren. Er zijn berichten van 'willekeurige' tegenaanvallen door veiligheidstroepen op dorpen van de Ijaw gemeenschap, waarbij tientallen doden zouden zijn gevallen.³⁸

Door deze gewelddadigheden gingen internationale oliemaatschappijen in maart 2003 over tot ontruiming van de oliefaciliteiten in deze gebieden en werd de olieproductie enige tijd stilgelegd.

In mei 2003 braken er gevechten uit in Warri tussen de Itsekiri en de Urhobo en tussen PDP en AD aanhangers, dit keer in verband met geplande lokale verkiezingen aldaar.

In augustus 2003 werden opnieuw in Warri gevechten gemeld tussen Ijaw en Itsekiri militieën. Volgens het Nigeriaanse Rode Kruis zouden bij deze gevechten meer dan 100 personen zijn gedood. Naar verluidt betrof het ook hier feitelijk een gevecht om de controle van de illegale handel in olie.³⁹

President Obasanjo zette in de verslagperiode het leger verschillende keren in om de orde te herstellen in gewelddadige etnisch-religieuze conflicten, hetgeen soms met harde hand (berichten van excessief geweld) gebeurde. Daarnaast boden leger en politie in voorkomende gevallen ook bescherming aan burgers, zij het dat de militairen over het algemeen harder optraden bij ordehandhaving dan de politie. In de onrustige gebieden werden in de verslagperiode voor langere periode legereenheden gestationeerd. Zo waren in de Niger Delta zo'n 10.000 soldaten op permanente basis gestationeerd om de faciliteiten van de oliemaatschappijen in dit gebied te beschermen tegen gewelddadige acties.

Criminaliteit is in Nigeria nog steeds een groot probleem. Met name in grote steden zijn de cijfers van geweldsmisdrijven, met name gewapende roofovervallen, hoog. Op het platteland en in kleinere steden speelt dit minder.

In Nigeria is de *Federal Nigeria Police Force* (NPF) belast met wetshandhaving. De grondwet verbiedt politie op lokaal en deelstatelijk niveau. De interne veiligheid is de taak van de *State Security Service* (SSS).

De autoriteiten gaven in de verslagperiode een hoge prioriteit aan de bestrijding van het geweld. Niet alleen regulier straatgeweld en roofovervallen werden bestreden maar ook gewapende etnische militieën en de burgerwachten, die de laatste jaren waren ontstaan om de lokale bevolking en etnische groeperingen te

³⁷ IRIN d.d. 09.04.2003

³⁸ Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003

³⁹ IRIN d.d. 22-08-2003

beschermen en die verantwoordelijk worden gehouden voor talrijke buitengerechtelijke executies, werden aangepakt.

De Nigeriaanse politie is echter niet altijd in staat om effectief tegen criminaliteit op te treden. Niet alleen zijn er te weinig politiemensen, maar ook de organisatie, uitrusting en training van de politiemacht schieten tekort. Bovendien is de Nigeriaanse politie corrupt en wordt zij gewantrouwd door het publiek.

Eind december 2002 arresteerde de politie 85 leden van de *Arewa People's Congress* (APC) in de noordelijke stad Kaduna nadat in september 2002 soortgelijke massa-arrestaties van militieleden behorende tot de *Bakassi Boys* in het zuid-oosten en de *Odua People's Congress* (OPC) in het zuid-westen hadden plaatsgevonden.⁴⁰ De gewapende APC-leden verklaarden gerekruteerd te zijn als politieke knokploeg. Zie ook hoofdstuk 3.3.2. en 3.3.10.

In januari 2003 verklaarde de politiecommandant van Lagos dat het aantal geweldsmisdrijven in de stad sterk gedaald was als gevolg van de invoering van de anti-misdaadcampagne *Operation Fire for Fire*.⁴¹ Volgens de politieleiding was het aantal door de politie gedode roofovervallers gestegen van 257 (2001) naar 287 (2002) en was het aantal burgers dat door een geweldsmisdrijf om het leven kwam gedaald van 70 (2001) tot 34 (2002). Het aantal in confrontatie met misdadigers omgekomen politiemannen steeg daarentegen van 16 (2001) tot 45 (2002). Zie ook hoofdstuk 3.3.10.

Er bleven in de verslagperiode berichten verschijnen over bruut en excessief optreden door politiefunctionarissen. De speciale eenheden (*Rapid Response Teams*), die waren opgericht om de zware criminaliteit te bestrijden en die beschuldigd waren van excessief geweld, bleven in de verslagperiode actief maar veel minder prominent dan voorheen.

2.4 Sociaal-economische situatie

Ondanks het enorme potentieel is de Nigeriaanse economie sterk onderontwikkeld als gevolg van jaren van politieke instabiliteit, corruptie en het gevoerde macro-economische beleid. Onder de respectievelijke militaire regeringen van vóór 1999 bleef diversificatie van de economie uit en was er sprake van een grote mate van afhankelijkheid van olie-opbrengsten. Op de internationale ranglijst voor sociale ontwikkeling, de *Human Development Index*, staat Nigeria thans op de 148^e plaats (van de 173 landen).⁴² De buitenlandse schuld is met ruim 30 miljard dollar nog immer enorm. De koopkracht van de gemiddelde Nigeriaan is laag, ook

⁴⁰ Bij deze acties in september 2002 werden verschillende detentiecentra van deze milities ontmanteld.

⁴¹ Politieagenten werden geautoriseerd om in 'moeilijke situaties' zonder voorafgaande toestemming van hun superieuren het vuur te openen op misdadigers, zie ook 3.3.10)

⁴² UNDP: Human Development Report 2002

vergeleken met andere landen in Sub-Sahara Afrika⁴³, inkomensverschillen zijn zeer groot en de gezondheidszorg en het onderwijs zijn vrijwel ingestort. Tweederde van de bevolking leeft beneden de armoedegrens. Vele Nigerianen hebben meerdere banen of drijven handel, om zo het hoofd boven water te houden.

De inkomsten van de Nigeriaanse overheid komen nog steeds voornamelijk uit de verkoop van olie. Op advies van IMF/Wereldbank probeert de Nigeriaanse overheid het financieel-economisch beleid te verbeteren, waarbij enerzijds liberalisering en privatisering en anderzijds een actieve rol voor de publieke sector wordt nagestreefd. Verder gaan de inspanningen van de regering voor verbetering van het openbaar bestuur door. Er werd in de verslagperiode meer geïnvesteerd in de publieke sector, met name onderwijs, gezondheidszorg en infrastructuur. Of een en ander merkbare verbeteringen voor de gewone man heeft opgeleverd, moet worden betwijfeld.

Corruptie is endemisch in Nigeria en komt in alle geledingen van de samenleving voor. Zij kan variëren van het betalen van kleine geldbedragen aan de politie bij wegblokkades, het betalen van medewerkers van elektriciteitsbedrijven om niet afgesloten te worden, tot het indienen van te hoge rekeningen of onkostendeclaraties, het omkopen van politici of lagere rechters, en het vrijkopen in geval van arrestatie door de politie. In de *Corruption Perceptions Index 2002* is Nigeria opgenomen als tweede meest corrupte land van de wereld. Naast de in 2000 door de federale regering ingestelde Anti-Corrupte Commissie is recentelijk een nieuwe commissie ingesteld, de *Economic and Financial Crime Commission* (EFCC). Deze commissie richt zich momenteel op de bestrijding van de zgn. 'junk e-mail' zwendel.⁴⁴

Hoewel de bestrijding van de corruptie een speerpunt in het beleid van president Obasanjo was, heeft hij in zijn eerste ambtstermijn weinig succes kunnen boeken (zie hoofdstuk 2.2).

In januari 2003 is het rapport van de Nigeriaanse Rekenkamer over 2001 uitgekomen. Het rapport bevat een eindeloze opsomming van geconstateerde fraude bij alle onderdelen van de federale overheid. Aan de ministeries die in het rapport genoemd worden is inmiddels gevraagd om commentaar op het rapport te geven. Het rapport is nog niet in het parlement besproken.

⁴³ Bruto Nationaal Product per capita bedraagt thans USD 260 (bron: www.worldbank.org)

⁴⁴ Reuters d.d. 31.05.2003

3 Mensenrechten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een aantal aspecten van de mensenrechtensituatie in Nigeria beschreven, te weten wettelijke waarborgen en toezicht (3.2), de naleving dan wel schending van een aantal grondrechten (3.3) en de mensenrechtensituatie van een aantal specifieke groepen (3.4).

3.2 Waarborgen en toezicht

Verdragen

Nigeria is partij bij alle belangrijke mensenrechtenverdragen, waaronder het Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (*CCPR*/sinds 1993), het Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (*CESR*/sinds 1993), het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (*CERD*/sinds 1967), het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (*CAT*/sinds 2001), het Verdrag inzake Eliminatie van alle Vormen van Discriminatie van de Vrouw (*CEDAW*/sinds 1985) met het bijbehorend Optioneel Protocol (sinds 2000); het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (*CRC*/sinds 1991) met het bijbehorend Optioneel Protocol (sinds 2000); het Statuut van Rome, inzake het Internationale Strafhof dat in Den Haag zetelt; het Vluchtelingenverdrag van Genève met het bijbehorende Protocol; en het Afrikaanse Handvest inzake de Rechten van Mensen en Volkeren. De Nigeriaanse regering heeft al lange tijd niet voldaan aan haar verplichtingen te rapporteren aan organen van toezicht. Sinds het aantreden van de burgerregering in 1999 zijn er nog geen rapportages aan de diverse verdragscomités verschenen.

Nationaal

Op nationaal niveau biedt de grondwet waarborgen tegen schending van de mensenrechten. In de praktijk bestaat er echter grote discrepantie tussen de regelgeving en de naleving daarvan (zie ook hoofdstuk 3.3).

Toezicht

De (gouvernementele) *National Human Rights Commission (NHRC)* houdt toezicht op de naleving van de mensenrechten. In 2002 heeft deze organisatie er mede voor gezorgd dat meer dan 100 gevangenen die vastzaten zonder aanklacht, vrijgelaten werden (zie ook hoofdstuk 3.3.6).⁴⁵

⁴⁵

US Department of State: Country Report 2002

President Obasanjo heeft verschillende commissies ingesteld die corruptie en mensenrechtenschendingen moeten onderzoeken.

Een van de commissies is de *Human Rights Violations Investigations Commission* (HRVIC), algemeen bekend onder de naam *Oputa panel*, een commissie die schendingen tussen 1966 en 1999 moet onderzoeken. Deze commissie kan niet rechtspreken, ze kan slechts aanbevelingen doen aan de overheid en aan de rechterlijke macht.⁴⁶ Dit Oputa-panel heeft inmiddels aan president Obasanjo een rapport uitgebracht over mensenrechtenschendingen. Het rapport is nog niet openbaar gemaakt (zie verder hoofdstuk 3.4.4).

Daarnaast heeft de president ook de *Commission of Inquiry into Communal Clashes in Benue* ingesteld, om de conflicten in Benue, Taraba, Plateau en Nassarawa States te onderzoeken (zie hoofdstuk 3.3.10).

De federale regering heeft ter bestrijding van de corruptie de *Independent Corrupt Practices Commission* (ICPC) ingesteld (zie hoofdstuk 2.1.2).

Ook non-gouvernementele mensenrechtenorganisaties (mensenrechten-ngo's), zoals het *Constitutional Rights Project*, de *Civil Liberties Organisation* en het *Centre for Law Enforcement Education (CLEEN)*, volgden de mensenrechtensituatie in Nigeria. Zij konden over het algemeen zonder restrictie hun werk doen. In december 2002 meldde Amnesty International echter dat de paspoorten van drie mensenrechtenactivisten ingenomen waren op Murtala Mohammed Airport in Lagos. De drie activisten zouden urenlang zijn verhoord door de staatsveiligheidsdienst (*State Security Service/SSS*).⁴⁷ Meestal werkten regeringsbeambten mee met de onderzoeken van de mensenrechten-ngo's. Er werd door de mensenrechten-ngo's veel kritiek gegeven op de mensenrechtenschendingen van de afgelopen periode. Over het algemeen gaf dat geen problemen. *Human Rights Watch* (HRW) meldde echter dat in oktober 2002 door een douanekantoor in Lagos beslag gelegd werd op meer dan 2000 kopieën van een kritisch rapport van HRW en CLEEN.⁴⁸

Het Secretariaat van de katholieke kerk (*Catholic Secretariat*) houdt maandelijks een open forum in Lagos over mensenrechtenschendingen in heden en verleden. Daarbij discussiëren ngo's, de media en religieuze leiders en worden er aanbevelingen gedaan aan de regering. De regering heeft tot nu toe nog op geen enkele aanbeveling gereageerd.⁴⁹

⁴⁶ Chairman's opening remarks, Public Forum van de Human Rights Violations Investigations Commission, Abuja, 29 november 1999

⁴⁷ IRIN, 12 december 2002 Nigeria: Amnesty protests against intimidation of activists.

⁴⁸ US Department of State: Country Report 2002

⁴⁹ Ibidem

3.3 Naleving en schendingen

De mensenrechtensituatie is in de verslagperiode gemiddeld niet verslechterd ten opzichte van het jaar ervoor.

Hoewel de spanningen tussen moslims en christenen groot zijn gebleven, is het aantal gewelddadige incidenten tussen moslims en christenen in het noorden in vergelijking met de vorige verslagperiode beperkt gebleven; een uitzondering hierop vormden de botsingen in de deelstaat Kaduna.

De situatie van de Nigeriaanse vrouwen is niet noemenswaardig verslechterd, hoewel de toestand nog steeds niet rooskleurig is. De uitvoering van het shari'a strafrecht kan met name op het gebied van gender discriminerend zijn.

Er zijn, evenals vorig verslagjaar, geen specifieke etnische groeperingen aan te wijzen die stelselmatig zijn onderworpen aan vervolging van de zijde van de overheid, dan wel van derden.

De verkiezingen hebben echter geleid tot een tijdelijke verslechtering van de mensenrechtensituatie. De periode vóór de verkiezingen ging gepaard met bedreigingen, intimidatie en fysiek geweld en er werden verschillende politieke moorden gerapporteerd. In deze periode zijn ook de spanningen tussen moslims en christenen toegenomen, evenals de tegenstellingen tussen de verschillende etnische groeperingen. Daarentegen viel de hevigheid van het geweld tijdens de verkiezingen, op een enkel incident na, mee.

Hieronder volgt een beschrijving van de naleving dan wel schending in Nigeria van een aantal klassieke grondrechten.

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

De grondwet voorziet in de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. Over het algemeen respecteert de regering in de praktijk dit grondrecht.

Onder de bevolking en in de media werd in de verslagperiode regelmatig kritiek geuit op het regeringsbeleid. De autoriteiten besteedden hier weinig aandacht aan, de kritiek heeft ook niet geleid tot grote veranderingen in het beleid.

Hoewel veiligheidsdiensten wel eens informatie eisten over de bronnen van een artikel, hoeven journalisten niet te vrezen voor schorsing of detentie wegens hun publicaties. Redacteuren doen, volgens lokale ngo's, aan zelfcensuur, waardoor mensenrechtenschendingen soms onderbelicht worden.⁵⁰

Er is in Nigeria een Persraad ingesteld die toezicht moet houden op de journalistiek in Nigeria. De Persraad bestaat uit door de regering aangestelde en betaalde journalisten. Hoewel in 2002 geen enkele journalist daadwerkelijk door

⁵⁰ Ibidem

de Persraad is aangepakt, vreezen veel journalisten dat deze Persraad een beperking van de persvrijheid tot gevolg kan hebben.⁵¹

De autoriteiten van de deelstaat Zamfara spraken eind 2002 een 'fatwa' (de doodstraf inhoudende) uit over Isioma Daniels, een van de journalisten die verantwoordelijk was voor het artikel over de Miss World verkiezing. Dit artikel was de directe aanleiding voor de gewelddadigheden in Kaduna in november 2002 (zie 2.3 en 3.3.3.).⁵²

Nigeria heeft een levendige pers. Eind 2002 waren er meer dan tien kranten, twee nieuws-magazines en verschillende sensatiekranten en tabloids. Twee nationale kranten zijn in bezit van de regering, de *New Nigerian* en de *Daily Times*. Enkele deelstaten bezitten ook kranten, die vaak in kleine oplages gedrukt worden. De onafhankelijke kranten leverden regelmatig kritiek op het regeringsbeleid.

Op 15 november 2002 ontplofte een bom in het gebouw van de *National Pilot*, een lokale krant in Ilorin. Vijf mensen werden gewond. Het betrof waarschijnlijk een politieke aanslag uitgevoerd door politieke tegenstanders. De reden lag vermoedelijk in de politieke spanningen tussen de PDP en de ANPP in Kwara State.

Naar verluidt arresteerde de politie elf verdachten, waarvan er twee maanden later negen op borgtocht werden vrijgelaten. Het is onduidelijk wanneer de verdachten berecht zullen worden.⁵³

Omdat veel mensen niet of slecht kunnen lezen en schrijven (42% van de mannen en 59% van de vrouwen is ongeletterd) speelt de radio in Nigeria een belangrijke rol. Er zijn één staatsradio-omroep, 51 deelstaat-omroepen en ongeveer 22 private radiostations. Internationale zenders uit bijvoorbeeld Engeland en Amerika zijn in Nigeria ongehinderd te ontvangen.

Er is één nationaal televisie station (NTA) in bezit van de federale regering en 30 deelstaten hebben televisiestations. Negen private televisiestations zenden plaatselijk nieuws en politieke commentaren uit. De regering heeft de toegang tot en de ontvangst van internationale kabel en satelliettelevisie niet beperkt.

Ook wordt de toegang tot internet niet van overheidswege beperkt. Telefoonverbindingen zijn echter duur en onbetrouwbaar.

⁵¹ Ibidem

⁵² UK Home Office: [Nigeria Country Assessment 2003](#) en BBC Report Writer's anger over Miss World deaths, 19 januari 2003

⁵³ Human Rights Watch: [Testing Democracy: Political Violence in Nigeria](#), april 2003 en Reporters sans Frontières, [Annual Report 2003](#)

In de periode voor de verkiezingen is de verslaggeving door de media gebrekkig geweest en hebben de media geen onbevooroordeeld en eerlijk beeld van de politieke partijen en kandidaten gegeven.⁵⁴

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering.

Vrijheid van vergadering

Over het algemeen respecteert de regering in de praktijk de vrijheid van vergadering, maar zij verbiedt bijeenkomsten die wegens hun politieke, etnische of religieuze context zouden kunnen leiden tot onrust.

De regering eist vergunningen voor het houden van publieke bijeenkomsten en demonstraties in de open lucht. Er werd echter niet altijd een vergunning gevraagd door de organisatoren en soms vroegen de regeringsautoriteiten er ook niet om. In veel staten bleven religieuze bijeenkomsten in de open lucht die niet werden gehouden op erkende plaatsen voor de eredienst (kerken en moskeeën), verboden uit angst voor etno-religieus geweld.

De politie verstoorde in de verslagperiode met name bijeenkomsten van de OPC en bleef deze organisatie verbieden. De politie viel ook regelmatig leden van de Bakassi Boys, Egbesu Boys, MASSOB, MOSOB, APC en andere militante groeperingen lastig.⁵⁵

Vrijheid van vereniging

Over het algemeen respecteert de regering in de praktijk de vrijheid van vereniging, hier zijn echter wel uitzonderingen op.

De nationale kiescommissie INEC verklaarde in mei 2002 dat 33 politieke partijen niet aan de voorwaarden voor registratie voldeden en besloot die partijen niet te registreren voor de verkiezingen van 2003. Deze partijen hebben de beslissing van de INEC bij het Hooggerechtshof aangevochten. Het Hooggerechtshof besliste in november 2002 dat ze alsnog geregistreerd moesten worden⁵⁶ (zie hoofdstuk 2.2).

Nigeria heeft wettelijke internationale verplichtingen om het recht van zijn burgers om in vrijheid hun regering te kiezen veilig te stellen. Dit recht wordt geregeld in het Internationale Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten, artikel 25, waarmee Nigeria op 29 juli 1993 heeft ingestemd, en in het Afrikaans Handvest

⁵⁴ EU Election Observation Mission (EOM) to Nigeria – 2003.

⁵⁵ US Department of State: Country Report 2002

⁵⁶ Ibidem

inzake de Rechten van Mensen en Volkeren, artikel 13, dat op 22 juni 1983 door Nigeria bekrachtigd is.

Daarnaast heeft Nigeria verplichtingen te zorgen voor goed bestuur en naleving van mensenrechten en heeft het zich te houden aan gemaakte internationale afspraken in het kader van de *ECOWAS* en van de *Commonwealth*.⁵⁷

Het *ECOWAS Protocol on Democracy and Good Governance* verlangt onder andere dat de regering zich weerhoudt van daden van politiek geweld of intimidatie; dat de regering zich verzekert dat de voorbereiding en de opzet van verkiezingen transparant zijn en dat zij samenwerkt met de burgerij om het publiek te informeren over het belang van vreedzame verkiezingen.⁵⁸

De grondwet geeft de burgers eveneens het recht op een vreedzame regeringswisseling door middel van vrije en eerlijke verkiezingen gehouden op basis van het universeel stemrecht.

In de aanloop naar de verkiezingen werd aan burgers voorlichting gegeven over de verkiezingen door middel van algemene en kiezersinformatie. Er werden goede debatten tussen de presidentskandidaten uitgezonden en de INEC gaf ook nuttige informatie.

De *National Orientation Agency* (NOA), die tot taak had kiezers te informeren, was echter weinig succesvol in het geven van inlichtingen op cruciale thema's zoals stemprocedures, het belang van de individuele stem, het democratisch proces en de geheimhouding.⁵⁹

De verslaggeving van de media was eveneens gebrekkig, de media gaven niet altijd een onbevooroordeeld en eerlijk beeld van de politieke partijen en kandidaten.⁶⁰ Daarbij moet worden opgemerkt dat de toegang van de oppositiepartijen tot de media beperkt was.

De vooringenomenheid van de media was het meest zichtbaar op federaal niveau. Radio en televisiestations, die in het bezit waren van de federale regering, schonken onevenredig veel tijd aan de regerende partij; dit in strijd met regelingen in de *Electoral Act*. De private radio en televisie uitzendingen boden onvoldoende alternatief.⁶¹

Ondanks de waarborgen in de internationale verdragen en in de grondwet hebben in de aanloop naar de verkiezingen tal van onregelmatigheden en mensenrechtenschendingen plaatsgevonden (zie de hoofdstukken 2.2 en 3.3.10). Zo werd op grote schaal fraude gepleegd en heerste er wanorde tijdens de

⁵⁷ Harare Commonwealth Declaration, getekend door Commonwealth Heads of Government, 20 oktober 1991 (zie <http://www.thecommonwealth.org/whoweare/declarations/harare>) en ECOWAS Protocol A/SP1/12/01 on Democracy and Good Governance, Dakar, December 2001, (zie http://www.iss.co.za/AF/RegOrg/unity_to_union/ecowas.html).

⁵⁸ ECOWAS Protocol Section II (artt. 2-10).

⁵⁹ Nigeria European Union Election Mission, Final Report

⁶⁰ EU Election Observation Mission (EOM) to Nigeria 2003

⁶¹ Ibidem

kiezersregistratie voor de verkiezingen. Ook was het gehele verkiezingsproces weinig transparant. De aanloop van de verkiezingen ging verder gepaard met bedreigingen, intimidatie en fysiek geweld. Er waren tientallen berichten van politieke moorden, honderden mensen kwamen om bij gewelddadige politieke conflicten en duizenden mensen ontvluchtten tijdelijk hun woonplaats uit angst voor het geweld. Tijdens de verslagperiode zijn vele politieke gewelddadigheden gerapporteerd. Het is niet goed mogelijk na te gaan welke gewelddadigheden ook werkelijk een politieke grondslag hadden.

Ook bij de verkiezingen zelf werden in een groot aantal deelstaten onregelmatigheden en fraude geconstateerd.

Hoewel politie, politici en verslaggevers het geweld regelmatig aan de kaak stelden, wezen zij toch voornamelijk beschuldigend naar elkaar en werd er weinig concrete actie ondernomen om de problemen aan te pakken. De federale regering vervolgde mensenrechtenschenders nauwelijks en riep de gouverneurs van de deelstaten niet ter verantwoording. Ook werd er geen verklaring gevraagd aan de verantwoordelijke veiligheidsdiensten zoals politie, militairen en de paramilitaire mobiele politie.⁶²

De omstreden *Prohibition of Certain Associations Act 2002*, waarmee president Obasanjo militante etnische groeperingen juridisch wil aanpakken (zie hoofdstuk 2.1.2) is inmiddels aangenomen.⁶³ Handhaving geschiedt door voortdurende observatie van de leiders van deze militante bewegingen. Onder het verbod vallen de OPC, de *Bakassi Boys* en de *Arewa People's Congress*. Bij eventueel hernieuwd optreden worden zij vervolgd.⁶⁴

De militante etnische bewegingen waren in de verslagperiode opnieuw het doelwit van acties van politie en veiligheidsdiensten. Eind december 2002 arresteerde de politie 85 leden van de *Arewa People's Congress* (APC) in de noordelijke stad Kaduna nadat in september 2002 soortgelijke massa-arrestaties van militieleden behorende tot de *Bakassi Boys* in het zuid-oosten en *Odua People's Congress* (OPC) in het zuidwesten hadden plaatsgevonden. In september 2002 werd het hoofdkantoor van de MASSOB doelwit van een politionele actie en werden verschillende leden van de MASSOB gearresteerd in verband met de moord op Barnabas en Abigaïl Igwe in Anambra State (zie hoofdstuk 2.2). In de

⁶² Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003 en Human Rights Watch: *World Report 2003 - Nigeria*.

⁶³ Deze wet geeft de president de bevoegdheid om te ontbinden en verbieden 'any group of persons, association of individuals or quasi-military groups which in his opinion, is formed for the purpose of furthering the political, religious, ethnic, tribal, cultural or social interest of a group of persons or individuals contrary to the peace, order and good governance of the federation and the provisions of this Act'. Bron: Amnesty International: *Nigeria: Vigilante violence in the south and south-east*, AI AFR 44/014/2002

⁶⁴ Dezerzijds zijn nog geen voorbeelden bekend van vervolging op basis van deze wet.

verslagperiode bleven OPC-leden gearresteerd worden en gedetineerd zonder enige vorm van proces of aanklacht.⁶⁵

De militante etnische bewegingen zijn allen regionaal actief: OPC (zuid-westen), MASSOB (zuid-oosten), Bakassi Boys (zuid-oosten), Egbesu Boys of Africa (Delta regio), Ijaw Youth Council (Delta regio) en Arewa People's Congress (noorden). Een persoon die problemen vreest van één van deze bewegingen, zal in een deel van Nigeria waar deze beweging niet actief is, gevrijwaard zijn van deze problemen. In de regio waar de beweging wel actief is, moet worden aangenomen dat de autoriteiten niet altijd in staat zijn om afdoende bescherming te bieden tegen eventueel op de persoon gericht geweld.

Volgens de grondwet mogen burgers, met uitzondering van leden van de strijdkrachten en werknemers, werkzaam in een cruciale sector (politie, gevangeniswezen, centrale bank, etc.), lid worden van een vakbond. Burgers mogen ook een vakbond oprichten.

Er werden door de regering echter wel restricties aan dit recht verbonden.

Vakbonden moeten officieel geregistreerd worden door de regering. Er is een centrale bond, de *Nigerian Labor Congress (NLC)*. Daarnaast heeft de regering 29 vakbonden erkend. De vakbonden moeten minimaal 50 leden vertegenwoordigen. Verenigingen van senior stafleden mogen geen zitting nemen in de *National Labor Advisory Council (NLAC)*.

Minder dan 10% van de werknemers heeft zich aangesloten bij een vakbond.

Werknemers hebben het recht om te staken. Alleen bepaalde werknemers (werkzaam in een cruciale sector) moeten van tevoren aangeven dat ze gaan staken.⁶⁶

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

De grondwet voorziet in de vrijheid van godsdienst, met inbegrip van de vrijheid om te veranderen van religie of geloofsovertuiging. Ook voorziet de grondwet in de vrijheid van het manifesteren en het propageren van de godsdienst door middel van erediensten, onderwijs, en door middel van het praktiseren en naleven van godsdienst.

Nigeria is een seculiere staat. De grondwet verbiedt een staatsgodsdienst.

De federale regering eerbiedigt de godsdienstvrijheid in het algemeen, maar begrenst deze vrijheid in verband met de beveiliging van en het gevaar voor de openbare veiligheid.

⁶⁵ US Department of State: *Country Report 2002*

⁶⁶ Ibidem

In een aantal noordelijke deelstaten (waaronder Katsina en Plateau State) zou, om veiligheidsredenen, een verbod op publieke bekeringsactiviteiten zijn afgekondigd. Er zijn echter berichten dat het sommige groepen ondanks het afgekondigde verbod wel toegestaan werd publieke bekeringsactiviteiten te ondernemen.⁶⁷

De wet verbiedt discriminatie naar godsdienst, maar het komt wel voor dat deelstaat- en lokale ambtenaren mensen discrimineren die een andere godsdienst hebben dan zij zelf, met name bij de gunning van overheidscontracten.⁶⁸

Het noorden van Nigeria wordt gedomineerd door Hausa en Fulani, die overheersend moslim zijn. In de grote steden in het noorden wonen ook christenen. De *Middle Belt* van Nigeria wordt bevolkt door zowel moslims als christenen. In het zuidwesten zijn de Yoruba (een etnische groepering) in de meerderheid. Zij zijn moslim of christen of hebben een traditioneel Yoruba geloof. In het oosten wonen met name Igbo's (een etnische groepering) waar katholieken en methodisten de overhand hebben, hoewel ook veel Igbo's traditionele rites en ceremonies naleven.

In Nigeria is ongeveer de helft van de bevolking moslim, 40% is christen en 10% is aanhanger van een inheems traditioneel geloof of is niet gelovig.⁶⁹

In Nigeria zijn godsdienst, etniciteit en politiek in hoge mate met elkaar verweven.

Twaalf noordelijke staten (Zamfara, Sokoto, Kebbi, Niger, Kano, Katsina, Kaduna, Jigawa, Yobe, Bauchi, Borno en Gombe) hebben verschillende vormen van shari'a strafrecht (islamitische wetgeving) ingevoerd.⁷⁰ Dit recht geldt alleen in die deelstaten en is alleen van toepassing op moslims, tenzij een niet-moslim zich er vrijwillig aan wil onderwerpen.

In Zamfara State moeten alle zaken waarin moslims betrokken zijn behandeld worden door een shari'a rechtbank, in andere staten waar shari'a recht wordt gebruikt kunnen moslims in strafzaken ook kiezen voor het traditionele recht, maar er is wel sociale druk om voor de shari'a rechtspraak te kiezen.⁷¹

Hoewel de shari'a niet geldt voor niet-moslims, kunnen niet-moslims er in het dagelijks leven toch mee te maken krijgen. Alcohol is voor niet-moslims niet verboden, maar in het grootste deel van het noorden is de verkoop en de openbare consumptie ervan aan banden gelegd. Er is wel alcohol te koop en te gebruiken in militaire of politiebarakken van de federale regering.

⁶⁷ Ibidem

⁶⁸ US Department of State: [Country Report 2002](#)

⁶⁹ US Department of State: [International Religious Freedom Report 2002: Nigeria](#)

⁷⁰ US Department of State: [Country Report 2002](#) en US Department of State: [International Religious Freedom Report 2002: Nigeria](#)

⁷¹ US Department of State: [International Religious Freedom Report 2002: Nigeria](#)

In de ziekenhuizen in Zamfara State zijn de seksen gescheiden en in deze staat bestaat er gescheiden openbaar vervoer. Christelijke instellingen verzorgden eigen vervoer voor christelijke vrouwen om te voorkomen dat deze vrouwen lang op het door de deelstaat verzorgde vervoer voor vrouwen zouden moeten wachten. In het noorden worden lagere schoolkinderen naar sekse gescheiden onderwezen. In het middelbaar onderwijs wordt op sommige scholen nog gescheiden les gegeven, maar dit wordt niet staatsbreed afgedwongen.

Er bestaan verschillende meningen over de vraag of invoering van het shari'a strafrecht ongrondwettelijk is.⁷² Hoewel president Obasanjo reeds in 1999 verklaarde dat de invoering van het shari'a strafrecht ongrondwettelijk is, heeft de federale regering tot nu toe niets gedaan om er maatregelen tegen te nemen (zie hoofdstuk 2.1.2). Ook juridisch heeft de federale regering nog geen stappen gezet. Bepaalde straffen in het shari'a strafrecht betekenen een schending van de mensenrechten (zie hoofdstuk 3.3.5).

De invoering van het shari'a strafrecht in 2000 heeft een verscherping van de tegenstelling tussen noord en zuid bewerkstelligd en de spanningen tussen moslims en christenen in het noorden vergroot. In de verslagperiode nam de spanning tussen moslims en christenen als gevolg van de naderende verkiezingen toe.

In november 2002 braken er in Kaduna, in het noorden van Nigeria, rellen uit tussen moslims en christenen, waarbij meer dan 200 doden vielen. Directe aanleiding was een als blasfemisch beschouwd krantenartikel maar velen denken dat er ook een politiek element zat in de opstand in Kaduna (zie hoofdstuk 2.3).

Volgens de grondwet zijn studenten met een bepaalde godsdienst niet verplicht godsdienstles te krijgen in een andere godsdienst. In het noorden komt het echter voor dat er geen les wordt gegeven in het christendom en omgekeerd komt het in Enugu en Edo State voor dat er geen les wordt gegeven in de islam.⁷³

Een aantal Nigeriaanse groeperingen, waaronder de Ogboni-genootschappen (zie 3.4.6), houdt zich bezig met traditionele Afrikaanse religieuze gebruiken, waaronder voodoo. Indien iemand slachtoffer dreigt te worden van excessen (buitengerechtelijk handelen/mensenrechtenschendingen die voortvloeien uit een traditioneel Afrikaans geloof), dan kan hij/zij zich wenden tot de autoriteiten (rechter/politie). De autoriteiten zullen zeker optreden tegen uitwassen. Of de autoriteiten effectieve bescherming kunnen bieden zal per geval verschillen.

⁷² The reintroduction of Islamic criminal law in Northern Nigeria

⁷³ US Department of State: Country Report 2002

3.3.4 Bewegingsvrijheid

De grondwet voorziet in de vrijheid van beweging in het land, van reizen naar het buitenland, van emigratie en van repatriëring.

Er wordt in het algemeen van overheidswege geen beperking gesteld aan de bewegingsvrijheid binnen Nigeria. Er wordt echter wel regelmatig (tijdelijk) een avondklok ingesteld in gebieden waar onlusten zijn. Dit was het geval in Kaduna en Jos en recentelijk in Warri.

Bij wegblokkades en controleposten worden mensen en voertuigen gecontroleerd en in de meeste gevallen vervolgens doorgelaten. Het komt voor dat beveiligingsbeambten en wetshandhavers mensen afpersen en (excessief) geweld gebruiken bij controleposten en wegblokkades.⁷⁴

Het land kent geen algemene identificatieplicht. Er wordt al jaren gewerkt aan de invoering van een nationale identiteitskaart. President Obasanjo wilde de invoering van een nieuwe nationale identiteitskaart in eerste instantie koppelen aan de kiezersregistratie voor de verkiezingen. Na oppositie vanuit met name het noorden van Nigeria besloot de regering beide projecten te ontkoppelen. Vanaf 18 februari 2003 vond gedurende een periode van vier weken een eerste grote registratie operatie plaats: elke Nigeriaan werd verplicht zich binnen vier weken te laten registreren voor een nieuwe identiteitskaart. Bij deze registratie werden van elke persoon een foto en vingerafdrukken gemaakt ten behoeve van een nieuwe identiteitskaart. De voor dit programma verantwoordelijke instantie, het *Department of National Civic Registration* schat dat minstens 60 miljoen Nigerianen van 18 jaar en ouder zich zullen laten registreren.⁷⁵ Hoewel er feitelijk sprake is van een continue registratie is de termijn voor de eerste grote registratie operatie verstreken. Voor zover dezerzijds bekend zijn er nog geen nieuwe identiteitskaarten uitgedeeld. Overigens bezitten sommige Nigerianen wel al een identiteitskaart die is aangemaakt tijdens een testperiode. Deze kaarten zijn legaal.

De vrijheid om buiten Nigeria te reizen is wettelijk geregeld in de Paspoortwet van november 1998. Vanaf deze datum wordt een nieuw model paspoort afgegeven. Meer informatie over documentkwesties is te vinden in het ambtsbericht 'Legalisatie en verificatie van documenten uit Nigeria' van 13 december 2002.

In december 2002 meldde Amnesty International dat de paspoorten van drie mensenrechtenactivisten ingenomen waren op Murtala Mohammed Airport in

⁷⁴ US Department of State: Country Report 2002

⁷⁵ IRIN d.d. 04.03.2003 (OCHA)

Lagos. De drie activisten zouden urenlang zijn verhoord door de staatsveiligheidsdienst (*State Security Service/SSS*).⁷⁶

Er bestaan directe lijnvluchten van en naar Europa vanuit Abuja, Lagos, Port Harcourt en Kano.

Voor zover bekend hebben zich bij de terugkeer van asielzoekers in Nigeria geen noemenswaardige problemen voorgedaan. Indien zij uit Nederland komen, is bij (gedwongen) begeleide terugkeer meestal hun identiteit reeds door de Nigeriaanse Ambassade in Den Haag vastgesteld. Bij aankomst in Lagos worden hun documenten gecontroleerd.

3.3.5 Rechtsgang

In de grondwet is vastgelegd dat er een onafhankelijke rechterlijke macht moet zijn.

In de praktijk wordt het reguliere rechterlijke systeem nog steeds geplaagd door corruptie. Er is een tekort aan personeel bij de rechterlijke macht, er is te weinig geld voor bijvoorbeeld een redelijke uitrusting en de medewerkers van de rechtbank worden slecht betaald. Het werk wordt inefficiënt gedaan, omdat de medewerkers slecht getraind en door de slechte betaling ongemotiveerd zijn en gemakkelijk te corrumperen.

Politici doen veelvuldig een beroep op de rechterlijke macht in zaken betreffende de verkiezingen, vaak als verdragings- of sabotagetechniek. De rechters lijken zich hierin echter onafhankelijk op te stellen. In de strijd tegen de corruptie stellen de rechters zich nog niet onafhankelijk op. Volgens de voorzitter van de Anti-Corruptie Commissie durven rechters geen uitspraken te doen in anti-corruptiezaken en wijzen ze aangebrachte zaken derhalve op vermeend technische gronden af.

Het strafrecht gebiedt dat verdachten binnen drie maanden berecht moeten worden. Verdachten moeten echter in de praktijk aanmerkelijk langer wachten, soms wel verschillende jaren, voordat de rechtszaak voor de rechter komt. Soms worden steekpenningen gevraagd om de zaak te bespoedigen.⁷⁷

De rechterlijke macht wordt gevormd door een pluriform stelsel van rechtbanken, met op federaal niveau een *Supreme Court*, een *Court of Appeal* en een *Federal*

⁷⁶ IRIN, 12 december 2002 Nigeria: Amnesty protests against intimidation of activists.

⁷⁷ US Department of State: Country Report 2002

High Court. Op deelstaat-niveau zijn daar nog de *High Courts*, *Sharia Courts*⁷⁸ en de *Customary Courts of Appeal*. Behalve binnen deze formele structuur wordt er op lokaal niveau ten aanzien van bepaalde facetten recht gesproken door (onder meer) traditionele hoofden en bepaalde religieuze functionarissen.

Het federale strafrecht kent twee stelsels die naast elkaar bestaan, de *Criminal Code* in het zuiden en de *Penal Code* in het noorden.

Het militaire (straf)recht is alleen van toepassing op zaken waarbij militairen betrokken zijn.

Er zijn in de verslagperiode verschillende initiatieven ontplooid door ngo's in samenwerking met het Nigeriaanse ministerie van Justitie om de rechtsgang te bespoedigen. Het bleef echter vaak bij besprekingen en forumdiscussies, zonder dat er in de praktijk veel is veranderd.

Shari'a strafrecht

Vanaf 2000 hebben in Nigeria twaalf noordelijke staten verschillende vormen van shari'a strafrecht (islamitische wetgeving) ingevoerd (zie ook hoofdstuk 3.3.3).

De *Shari'a Penal Codes* verschillen per staat in meer of mindere mate van elkaar. De wetgeving, opsporing en vervolging gelden alleen in de desbetreffende deelstaten. Men kan zich dus aan de shari'a onttrekken door zich elders in Nigeria te vestigen. Na een veroordeling zal, indien er geen beroep meer mogelijk is, de straf voltrokken worden.

De federale politie ziet niet toe op handhaving van de shari'a. Daarom hebben de meeste shari'a deelstaten separate handhavingsorganen in het leven geroepen: burgerwachten, die zichzelf '*hisba groups*' noemen.⁷⁹

Naast de *Shari'a Penal Codes* blijft in het noorden het reguliere strafrecht, de *Penal Code* onverminderd van kracht. Het in Noord-Nigeria vigerende reguliere strafrecht geldt voor iedereen, moslims en niet-moslims. Het shari'a strafrecht is in principe alleen van toepassing op moslims. De jurisdictie kan worden uitgebreid naar niet-moslims, maar alleen op vrijwillige basis en door middel van een speciale procedure.

Een moslim kan in het noorden onder de *Penal Code* (en indien de moslim in het zuiden woont onder de *Criminal Code*) worden berecht. Binnen het islamitische geloof vormen religie en recht echter een geheel. Het zal wellicht in uitzonderlijke gevallen voorkomen dat moslims niet onder de shari'a willen worden berecht, maar in de meeste gevallen zullen zij leven volgens de regels van de shari'a en ook berecht willen worden volgens die regels.

Het shari'a strafrecht kent als straffen steniging tot de dood erop volgt, vergelding (dader krijgt als straf dezelfde verwonding als het slachtoffer), amputatie,

⁷⁸ Zie ook onder 3.3.5

⁷⁹ Reintroduction of Islamic Criminal Law in Northern Nigeria

stokslagen en bloedgeld (een bedrag te betalen als compensatie voor moord en letsel).

Invoering van het shari'a strafrecht werd door velen gezien als een politieke maatregel van de gouverneur van Zamfara, de deelstaat waar het shari'a strafrecht als eerste werd ingevoerd, om steun van het volk aan hem te vergroten. Elf noordelijke deelstaten volgden het voorbeeld van Zamfara.

De invoering van het shari'a strafrecht werd door de gouverneurs gerechtvaardigd met religieuze redenen. Daarmee speelden zij in op de gevoelens van veel moslims: men behoort als goed moslim te leven met inachtneming van islamitische wetten.⁸⁰ Daarnaast werd de roep om strenge straffen steeds groter door de slechte uitvoering van het reguliere strafrecht, met zijn corruptie en lange wachttijden.⁸¹

Geen van de shari'a strafwetten is ingevoerd met een toelichting, waarin beslissingen uitgelegd en gerechtvaardigd worden. De wetten lijken haastig te zijn opgesteld. Dit had tot gevolg dat er nogal wat fouten gemaakt zijn tijdens de invoering. De *Shari'a Penal Codes* bevatten fouten, tegenstellingen en verkeerde en soms onbegrijpelijke bewoordingen. Bovendien zijn de shari'a rechters en advocaten nog steeds niet goed opgeleid voor dit recht. Ook is de moslimbevolking in het noorden niet goed voorgelicht over haar rechten.⁸²

Op sommige punten lijkt het shari'a strafrecht in strijd te zijn met de Nigeriaanse grondwet. Zo beperkt de grondwet het bereik van de islamitische wetgeving tot het civiel recht en worden door het shari'a strafrecht moslims en niet moslims verschillend behandeld. De vraag of het in strijd is met de grondwet is nog steeds niet ondubbelzinnig beantwoord. Zoals gesteld in 2.1.1 nam de federale minister van Justitie voor het eerst duidelijk stelling tegen de shari'a wegens strijdigheid met de grondwet (non-discriminatie-principe). Deze uitlatingen zijn voornamelijk niet gevolgd door dwingend ingrijpen door de federale regering tegen de desbetreffende deelstaten.

Het uitvoeren van het shari'a strafrecht kan strijdig zijn met mensenrechtenverdragen waarbij Nigeria partij is, zoals het Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten, het Verdrag inzake Eliminatie van alle Vormen van Discriminatie van de Vrouw, het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.⁸³

⁸⁰ Internationale Samenwerking, februari 2003 *Hoera Sharia*, Gerbert van der Aa.

⁸¹ Zie ook Elsevier van 30-11-2002, *Allah veroverd Kano*, Gerbert van der Aa.

⁸² Reintroduction of Islamic criminal law in Northern Nigeria.

⁸³ Ibidem

De straffen die het shari'a strafrecht op kan leggen zoals steniging en het afhakken van een hand of een voet kunnen in ieder geval als wreed, inhumaan en vernederend beschouwd worden.

Op het gebied van gender kan de shari'a discriminerend zijn, de getuigenis van een man heeft bijvoorbeeld meer waarde dan van een vrouw. Over het algemeen is de wettekst op zich niet erg discriminerend voor vrouwen, maar de toepassing ervan wel.⁸⁴

De shari'a maakt onderscheid tussen moslims en niet-moslims. In principe worden alleen moslims berecht onder de shari'a.⁸⁵

Ook worden rechten van kinderen overtreden. In de shari'a strafwet wordt iemand over het algemeen als volwassen gezien zodra de eerste tekenen van de pubertijd zich uiten. Dit heeft tot gevolg dat jonge tieners al gestraft kunnen worden met verminkende straffen en met de doodstaf (in 2001 werd een jongen van 15 veroordeeld tot amputatie in verband met diefstal en in 1997 werd een minderjarige van 17 geëxecuteerd).⁸⁶

In Katsina State is een ongeletterde, gescheiden vrouw, Amina Lawal (31) door een shari'a rechtbank in Katsina State in maart 2002 veroordeeld tot de dood door steniging wegens overspel. Een baby was het bewijs van haar overspel. De man die zij aanwees als de vader van het kind zwoer met zijn hand op de Koran dat hij de vader niet was, en hij werd vrijgesproken. Om zijn schuld te bewijzen zouden vier moslimmannen van het overspel getuige hebben moeten zijn. In beroep bij het *Shari'a Court of Appeal* van Katsina werd het vonnis in augustus 2002 bevestigd. De zaak is inmiddels op 27 augustus 2003 in hoger beroep bij het *Upper Shari'a Court of Appeal* in Katsina State voorgekomen. Op 25 september 2003 is Amina Lawal in hoger beroep vrijgesproken.⁸⁷

President Obasanjo heeft verschillende malen gezegd dat hij tegen de doodstraf is en hij heeft verklaard dat niemand in zijn land voor overspel zal worden gestenigd. Ook heeft de minister van Justitie verklaard dat de regering de mogelijkheid heeft zich te bemoeien met de islamitische rechtspraak.⁸⁸ Er is echter door de federale overheid geen enkele actie ondernomen om de aan Lawal opgelegde doodstraf aan te vechten of ongrondwettelijk te verklaren. Critici zeggen dat de president zich op de vlakte heeft gehouden om te voorkomen dat hij tijdens de verkiezingen stemmen zou verliezen van moslims uit het noorden.⁸⁹ Het formele argument was

⁸⁴ US Department of State: [Country Report 2002](#) en The reintroduction of Islamic Criminal Law in Northern Nigeria

⁸⁵ US Department of State: [Country Report 2002](#)

⁸⁶ The reintroduction of Islamic Criminal Law in Northern Nigeria en Amnesty International: [Children and the dead penalty](#)

⁸⁷ IRIN d.d. 25.09.2003

⁸⁸ BBC, 9 november 2002, Nigeria vows to prevent stoning, door Dan Isaacs.

⁸⁹ Ibidem

dat de regering erg terughoudend is te interveniëren in de federale structuur van Nigeria, waarin deelstaten de bevoegdheid hebben wetten uit te vaardigen.⁹⁰ Eind september 2003 veroordeelde opnieuw een shari'a rechtbank in Bauchi State een 20-jarige man, Jibril Babaji, tot de dood door steniging, wegens sodomie. Hij zou 30 dagen hebben om tegen deze veroordeling in beroep te gaan.

Men kan in beroep gaan tegen een vonnis van de shari'a rechtbanken op federaal niveau. Dit is een reëel rechtsmiddel dat tot dusverre, voor zover bekend, nog niet is toegepast. Indien de uitspraak voor Amina Lawal nadelig was uitgevallen, dan had zij in beroep kunnen gaan bij het federale beroepshof en vervolgens bij het federale Hooggerechtshof van Nigeria. Als laatste beroepsinstantie is een gratieverzoek aan het staatshoofd mogelijk.

3.3.6 Arrestaties en detenties

De grondwet verbiedt willekeurige arrestatie en detentie. Volgens de grondwet mag de politie personen arresteren en 24 uur vasthouden, voordat ze deze persoon een strafbaar feit ten laste legt. De arresterende politieagent moet de arrestant meedelen waarvoor hij opgepakt wordt en hij moet aangeven dat de arrestant recht heeft op rechtsbijstand en borg kan vragen. Verdachten hebben er recht op dat hun zaak spoedig voorkomt.

Politie en veiligheidsdiensten houden zich niet altijd aan het verbod op willekeurige arrestatie en detentie. Zij arresteerden in de verslagperiode ook mensen zonder aanklacht en zij misbruikten hierbij hun macht. Personen werden opgepakt zonder aanklacht en zonder dat ze op hun rechten gewezen werden. Het kwam voor dat de arrestanten hun familieleden niet op de hoogte konden brengen. Soms zaten gevangenen lang vast zonder bezoek te mogen ontvangen. De mogelijkheid om op borgtocht vrij te komen is in veel delen van het land niet goed geregeld en afhankelijk van wederrechtelijke voorwaarden. Lange periodes van voorarrest blijven een serieus probleem.

Hierna wordt ingegaan op twee probleemgebieden, te weten het voorarrest en de levensbedreigende situatie in de gevangenissen van Nigeria. Daarna wordt gekeken naar de situatie van vrouwen en kinderen in gevangenissen.

Voorarrest

Volgens de NHRC (*National Human Rights Commission*) zit 70 tot 80% van de gevangenen vast in afwachting van hun rechtszaak. Vaak zitten zij er al minstens

⁹⁰

IRIN d.d. 03.06.2003

vijf jaar,⁹¹ sommigen zaten al 12 jaar in voorarrest. Velen zaten al langer vast dan de straf die stond op hun vergrijp. Mensenrechten-ngo's gaan ervan uit dat van de totale gevangenispopulatie van 42.000 ongeveer 38.000 gevangenen nog op een proces wachten.

In oktober 2002 zijn in Edo State ongeveer honderd gevangenen onvoorwaardelijk vrij gelaten uit vier gevangenissen, omdat hun rechtszaak nog steeds niet op de rol stond na vele jaren gevangenschap. Van veel van deze gevangenen was het dossier kwijtgeraakt. In december 2002 liet de gouverneur van Akwa Ibom State om dezelfde reden 17 gevangenen vrij.

Gevangenissen

Mensenrechten-ngo's schatten de gevangenispopulatie op 42.000 personen. De situatie in de gevangenissen van Nigeria is hard en levensbedreigend. De meeste gevangenissen zijn oud en zelfs basale voorzieningen ontbreken er. Men slaapt vaak op betonnen vloeren en er worden niet altijd matrassen en dekens verstrekt. Men krijgt één keer of maximaal twee keer per dag te eten. Alleen gevangenen met geld of met familie die eten brengt krijgen voldoende te eten. Er is gebrek aan drinkwater, de sanitaire voorzieningen zijn slecht en er is sprake van overbevolking (er zitten soms meer dan twee of drie keer zoveel gevangenen in een gevangenis dan toegestaan). De situatie is dan ook ongezond en ziekte is het gevolg. Omdat er ook een gebrek is aan medische voorzieningen, overlijden veel gevangenen. Volgens de ngo *Prisoners Rehabilitation and Welfare (PRAWA)* worden de doden begraven in de buurt van de gevangenis, meestal zonder dat de familie op de hoogte wordt gesteld. Het is onbekend hoeveel gevangenen de dood op deze manier hebben gevonden omdat de gevangenissen de administratie niet goed bijhouden. Volgens PRAWA en andere ngo's is de situatie in gevangenissen op het platteland slechter dan in de gevangenissen in de stedelijke gebieden.⁹²

Of verdachten en reeds veroordeelde misdadigers gescheiden worden vastgehouden is afhankelijk van de faciliteiten van de gevangenis, meestal zitten ze bij elkaar. Gevangenen die nog op een proces wachten zijn over het algemeen slechter af dan gevangenen die reeds veroordeeld zijn. Deze laatste categorie gevangenen heeft meer bewegingsruimte binnen de gevangenissen.

Vrouwen en jongeren in gevangenissen

Vrouwen die verdacht worden van een klein vergrijp worden over het algemeen op borgtocht vrijgelaten. Voor zover bekend worden mannen en vrouwen in gevangenissen gescheiden opgesloten. In politiecellen kunnen mannen en vrouwen evenwel gemengd worden opgesloten. Er zijn berichten dat als vrouwen van grotere misdrijven worden verdacht zij veelal samen met mannelijke gevangenen

⁹¹ ACCORD/UNHCR: 8th European Country of Origin Information Seminar Vienna, 28-29 June 2002 blz. 149.

⁹² US Department of State: Country report 2002.

worden gedetineerd.⁹³ Jongeren worden in de praktijk veelal samen met volwassenen gedetineerd.⁹⁴

In hoeverre er in deze omstandigheden sprake is van (seksueel) misbruik is niet bekend.

3.3.7 Mishandeling en foltering

De grondwet verbiedt wrede en onterende behandeling en straffen.

De politie, militairen en veiligheidsdiensten leven dit verbod niet altijd na. De politie, leger en veiligheidsdiensten gebruiken in sommige gevallen excessief geweld bij het bestrijden van de misdaad, bij gewelddadige demonstraties of uitbarstingen van etno-religieus geweld en maken zich daarbij schuldig aan mishandeling van demonstranten, verdachten, gevangenen en burgers (zie ook hoofdstuk 2.3, 3.3.7 en 3.3.10).⁹⁵

President Obasanjo geeft er de voorkeur aan om onlusten door de politie te laten beteugelen en het leger alleen daar in te schakelen waar de politie er niet in slaagt de onrust te beteugelen.⁹⁶ De regering is verder doende, door betere training van de politie op dit punt en instructies terzake aan de leiding, om in het gewelddadig optreden van politie verbetering te brengen en excessief geweld uit te bannen.

Ook militante groeperingen en burgerwachten als de Bakassi Boys en de OPC maakten zich schuldig aan onrechtmatige arrestaties en mishandeling (opsluiting, marteling en andere vernederende onmenselijke daden).⁹⁷ De federale overheid tracht aan deze praktijk een einde te maken en trad in de verslagperiode verschillende malen hardhandig op tegen deze groeperingen. Bij verschillende van deze acties werden detentiecentra van deze groeperingen, waar (criminele) burgers waren opgesloten en mishandelingen en martelingen plaatsvonden, ontmanteld.

In Nigeria komt huiselijk geweld voor, met name echtelijk geweld tegen vrouwen (zie hoofdstuk 3.4.1).

In 2002 werden tientallen personen door shari'a rechtbanken veroordeeld tot straffen als afranseling en amputatie. Deze straffen werden deels ook

⁹³ Ibidem

⁹⁴ UK Home Office, Country Assesment Nigeria 2003

⁹⁵ US Department of State: Country Report 2002

⁹⁶ Ibidem

⁹⁷ Amnesty International: Security forces: Serving to protect and respect human rights?

daadwerkelijk uitgevoerd.⁹⁸ Een aantal veroordelingen tot amputatie is vernietigd op procedurele of inhoudelijke gronden.⁹⁹

3.3.8 Doodstraf

Het reguliere Nigeriaanse strafrecht kent de mogelijkheid van de doodstraf wegens moord, gewapende overval, illegaal wapenbezit, hoogverraad en desertie in oorlogstijd. In 2002 werd door reguliere rechtbanken in verschillende strafzaken de doodstraf uitgesproken.¹⁰⁰ Er worden in Nigeria nog steeds doodstraffen voltrokken, maar omdat dit in de beslotenheid van gevangnissen gebeurt is het aantal onbekend.

Ook in het shari'a strafrecht is de doodstraf mogelijk. In 2002 werd door shari'a rechtbanken in verschillende strafzaken de doodstraf uitgesproken vanwege overspel.¹⁰¹ Voorzover bekend zijn in het kader van het shari'a strafrecht in de verslagperiode geen doodstraffen voltrokken. Een aantal veroordelingen tot dood door steniging is vernietigd op procedurele of inhoudelijke gronden.¹⁰²

Amnestie wordt meestal verleend op de Nigeriaanse onafhankelijkheidsdag (1 oktober). Voor zover bekend is er in 2002 geen amnestie aan ter dood veroordeelden verleend. Wel zijn enkele gevangenen vervroegd vrijgelaten.

3.3.9 Vermissingen / verdwijningen

Er zijn geen gevallen bekend van politiek gemotiveerde vermissingen of verdwijningen in de verslagperiode.

In de oliegebieden werd wel melding gemaakt van kidnappings van medewerkers van de oliemaatschappijen door militante jongeren. De medewerkers werden vastgehouden om de vraag naar herverdeling van rijkdom in deze gebieden kracht bij te zetten of om losgeld te ontvangen. Voor zover bekend kwam iedereen vrij na onderhandelingen tussen de gijzelnemers en de oliemaatschappijen.¹⁰³

⁹⁸ Human Rights Watch: [World Report Nigeria 2003](#)

⁹⁹ Echter niet op constitutionele gronden. Zie US Department of State: [Country Report 2002](#) en Human Rights Watch: [World Report Nigeria 2003](#)

¹⁰⁰ Human Rights Watch: [World Report Nigeria 2003](#)

¹⁰¹ Ibidem

¹⁰² Echter niet op constitutionele gronden. Zie US Department of State: [Country Report 2002](#) en Human Rights Watch: [World Report Nigeria 2003](#)

¹⁰³ US Department of State: [Country Report 2002](#)

Vanwege onderbezetting waren politie en gewapende strijdkrachten veelal niet bij machte de overtreders aan te pakken. Ook werden ontvoeringen door gebrek aan mankracht strafrechtelijk veelal niet onderzocht.¹⁰⁴

Ook waren er berichten van ‘verdwijningen’ van (criminele) burgers, waarvoor militante groeperingen en burgerwachten verantwoordelijk worden gehouden (zie 3.3.10).

3.3.10 Buitengerechtelijke executies en moorden

In haar pogingen om de orde te herstellen heeft de overheid (politie, leger en veiligheidsdiensten) bij verschillende gewelddadige etno-religieuze conflicten geweld gebruikt, waarbij vele doden zijn gevallen (zie ook hoofdstuk 2.3). De overheid herstelde veelal met harde hand de rust in deze conflicten, gebruikte hierbij in sommige gevallen disproportioneel veel geweld (voorbeeld is de tactiek van de verschroeide aarde in de Niger Delta) en riep door haar optreden vaak nieuw geweld op.

In het algemene ambtsbericht van september 2002 werd melding gemaakt van standrechtelijke executies in de deelstaten Plateau, Benue, Nassawara en Taruba. In september 2001 waren in Jos, in de deelstaat Plateau, hevige rellen uitgebroken als gevolg van onlusten tussen ‘autochtone’ en ‘allochtone’ etnische groepen (zie ook hoofdstuk 3.4.3). Toen het leger ingreep zouden talrijke gevallen van arbitraire arrestaties, buitengerechtelijke executies en mishandelingen hebben plaatsgehad. Er zouden honderden doden te betreuren zijn geweest.

In oktober 2001 had in de deelstaat Benue een bloedbad plaatsgevonden waarbij enkele honderden slachtoffers waren gevallen. Het Nigeriaanse leger had hard ingegrepen nadat 19 soldaten gedood waren door milities behorend tot de etnische groep Tiv. Het leger zou hierbij in verschillende dorpen grote vernielingen hebben aangericht.

Er is in november 2001 in opdracht van het Huis van Afgevaardigden door de federale regering een gerechtelijke onderzoekscommissie, de *Commission of Inquiry into Communal Clashes in Benue* onder leiding van rechter Opere ingesteld om de conflicten in Benue, Taraba, Plateau en Nassarawa States te onderzoeken. In het mandaat van deze onderzoekscommissie is het onderzoek naar de gedragingen van de gewapende strijdkrachten niet opgenomen.¹⁰⁵ In mei 2002 zijn de verhoren begonnen, maar er is nooit een begin gemaakt met het strafrechtelijk onderzoek naar het geweld dat de militairen hadden gebruikt. Aanvankelijk weigerden regeringsleden, inclusief President Obasanjo, en militaire autoriteiten toe te geven dat hier mensenrechten geschonden zijn, zij bleven de

¹⁰⁴ Ibidem

¹⁰⁵ Amnesty International: *Security forces: Serving to protect and respect human rights?*

operatie rechtvaardigen.¹⁰⁶ Maar in januari 2003, net voor de verkiezingen, heeft President Obasanjo zijn excuses aangeboden voor de slachting in Benue.¹⁰⁷ Rechter Opere heeft begin 2003 een rapport uitgebracht over de standrechtelijke executies in Benue, Jos, Nassawara en Taruba, maar dit rapport is nog niet openbaar gemaakt. Voor zover bekend hebben de Nigeriaanse autoriteiten meegewerkt aan dit onderzoek.

Er zijn ook berichten van dodelijk geweld en buitengerechtelijke executies van burgers door politie en veiligheidsdiensten, bijvoorbeeld bij wegblokkades en controleposten, bij weigering steekpenningen te betalen, tijdens verblijf in politiedetentiecentra, etc. Ook zouden politie en veiligheidsdiensten in sommige gevallen bij wijze van wraakneming burgers hebben omgebracht. Een aantal van deze moorden heeft geleid tot een strafrechtelijk onderzoek, maar slechts in een klein aantal gevallen heeft zo'n strafrechtelijk onderzoek tot een veroordeling geleid.¹⁰⁸

Ook moorden gepleegd door gewapende overvallers of georganiseerde bendes bleven in de verslagperiode gemeengoed. De daders werden zelden berecht.

In de strijd tegen de buitensporige criminaliteit gebruikte de politie soms excessief geweld.

In maart 2002¹⁰⁹ werd door de federale regering de '*federal anticrime taskforce*' (ook bekend als '*Operation Fire for Fire*') opgericht na de publieke roep gewelddadige misdaad harder aan te pakken. In de praktijk werden ook onschuldige omstanders gewond of gedood. De *Operation Fire for Fire* verleende de politie feitelijk een vrijbrief voor een groot aantal mensenrechtenschendingen. Volgens een Inspecteur-Generaal van Politie werden in 2002 meer dan 200 criminelen gedood door de politie en werden er meer dan 800 gearresteerd, daarnaast zouden 41 burgers per ongeluk door de politie of door de criminelen zijn gedood.¹¹⁰

Het politiegeweld werd gerechtvaardigd door de Minister van Justitie Kanu Agabi.¹¹¹ De politieagenten zijn niet ter verantwoording geroepen voor het excessieve en dodelijke geweld.

Als gevolg van het wantrouwen tegen de politie bleven militante groeperingen en burgerwachten zoals de Bakassi Boys en de OPC een belangrijke rol spelen. Deze groeperingen bleven, evenals in voorgaande jaren, mensenrechten schenden.¹¹²

¹⁰⁶ Human rights Watch: [World Report Nigeria 2003](#)

¹⁰⁷ IRIN, 2 januari 2003 Obasanjo says sorry for Benue killings.

¹⁰⁸ US Department of State: [Country Report 2002](#) en Human Rights Watch: [World Report Nigeria 2003](#)

¹⁰⁹ Amnesty International: [Security forces: Serving to protect and respect human rights?](#)

¹¹⁰ US Department of State: [Country Report 2002](#)

¹¹¹ In een interview met Human Rights Watch op 18 februari 2003.

¹¹² Amnesty International: [Security forces: Serving to protect and respect human rights?](#)

Naast onrechtmatige arrestaties en mishandelingen waren deze groeperingen ook verantwoordelijk voor het laten ‘verdwijnen’ van burgers en voor tal van executies.¹¹³ In de meeste zuidoostelijk staten worden deze burgerwachten gesteund door de gouverneurs van de deelstaten.

Politiek geweld

In de aanloop naar de verkiezingen is veel geweld gebruikt. Het betrof zowel politieke afrekeningen (van soms belangrijke politieke figuren) als ander geweld. De federale overheid leek niet bij machte er veel aan te doen. Er zijn sterke aanwijzingen dat deelstaatspolitici zelf betrokken zijn bij een aantal van deze moorden (zie ook hoofdstuk 2.2). Hoewel er veel meer Nigerianen hun leven verloren in relatief kleine politieke botsingen, hebben met name de moorden op belangrijke politieke figuren zoals Bola Ige (2001) en Marshall Harry (2003) tot grote onrust geleid.¹¹⁴

In de Nigeriaanse politiek spelen personen een grotere rol dan partijen en partijprogramma's. Daarom worden politici persoonlijk aangepakt en desnoods vermoord. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste politieke moorden in de verslagperiode.

Op 22 september 2002 werd Isyaku Mohammed, nationaal afgevaardigde van de UNPP, vermoord in Kano, in het noorden. Hij had scherpe kritiek op de federale regering.¹¹⁵

In september 2002 werden Barnabas Igwe, voorzitter van de afdeling van Anambra State van de Nigeriaanse *Bar Association*, en zijn echtgenote Abigail vermoord. Barnabas Igwe was een voornaam jurist en een onmiskenbare criticus van de toenmalige gouverneur van Anambra State, Chinwoke Mbadinuju. De regering van Anambra State had al eerder de Bakassi Boys ingezet (zie hoofdstuk 2.2) om opposenten te vermoorden. De federale politie heeft in augustus en september 2002 leden van die groep gearresteerd, maar er zijn geen leden veroordeeld en ze zijn bijna allemaal weer vrijgelaten.¹¹⁶

De mobiele politie heeft in september 2002 invallen gedaan in het MASSOB hoofdkwartier en er zijn leden gearresteerd in verband met de moord. MASSOB-leider Ralph Uwazurike verklaarde dat 1000 van zijn mensen zonder aanklacht in de gevangenis zitten in Umuahia, Abia State.¹¹⁷

¹¹³ Amnesty International: *Security forces: Serving to protect and respect human rights?* en Human Rights Watch: *World Report 2003*

¹¹⁴ Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003

¹¹⁵ Human Rights Watch: *Nigeria at the Crossroads: Human rights Concerns in the pre-election period*, januari 2003

¹¹⁶ Human Rights Watch: *Testing Democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003

¹¹⁷ Human Rights Watch: *Nigeria at the Crossroads: Human rights Concerns in the pre-election period*, januari 2003

Op 15 oktober 2002 werd Professor Chimere Ikokwu, voormalig vice-kanselier van de Universiteit van Nigeria in Nsukka, in zijn huis doodgeschoten. De politie noemde de aanslag een gewapende overval, burgergroepen beweerden dat hij wel eens om politieke redenen zou kunnen zijn vermoord.¹¹⁸

Op 8 februari 2003 en 22 februari 2003 werden Ogbonnaya Uche en Theodore Agwatu in de deelstaat Imo doodgeschoten. Na de aanval, vlak voor zijn dood, zei Ogbonnaya Uche dat hij dacht dat hij om politieke redenen was aangevallen, omdat hij een paar dagen voor de aanval door enkele enkele gewapende mannen was gezocht. Ogbonnaya Uche was senaatskandidaat en daarvoor commissaris in de zuidoostelijke staat Imo. Theodore Agwatu was hoofdsecretaris van de gouverneur van Imo State.

Van beide moorden is niet met zekerheid vast komen te staan dat het politieke moorden waren.

Op 5 maart 2003 werd Marshall Harry in zijn huis vermoord door vier gewapende mannen. Hij was in de Rivers State een belangrijk politicus.

Hoewel hij tijdens de verkiezingen in 1999 lid was geweest van de PDP en hij de gouverneur van Rivers State, Peter Odili, gesteund had, was hij begonnen zich publiekelijk te distantiëren van het beleid van Odili. Hij begon zich ook tegen President Obasanjo te verzetten. In 2001 werd hij geschorst bij de PDP in verband met zijn activiteiten tegen de partij. Het jaar daarna voegde hij zich bij de ANPP en sindsdien steunde hij Mohammed Buhari, de belangrijkste tegenstander van President Obasanjo. Marshall Harry werd de nationale vice-voorzitter van de ANPP. Hij was erg populair in de Niger Delta.¹¹⁹

Het is nooit bevestigd dat het een politieke moord betrof. De moord gaf volgens sommigen weer hoe slecht de relatie was tussen Marshall Harry en de regering van Rivers State.

De moord werd onmiddellijk veroordeeld door de federale regering, gouverneur Odili, mensenrechtenorganisaties en buitenlandse regeringen. De Inspecteur Generaal van Politie beloofde een diepgaand onderzoek en op 6 maart 2003 heeft hij zeventien mensen laten arresteren. Het was onduidelijk of dat ook werkelijk verdachten waren.¹²⁰

In het algemene ambtsbericht van september 2002 werd al melding gemaakt van de moord op Minister van Justitie Bola Ige op 23 december 2001. Er wordt gedacht dat de moord te maken heeft met een onderlinge machtskwestie tussen de gouverneur van Osun State en zijn vice-gouverneur Iyiola Omisore, waarbij Bola Ige aanhanger was van de eerste. In het jaar na zijn moord zijn 27 mensen opgepakt, in oktober 2002 zijn 11 mensen aangeklaagd, inclusief een broer van de

¹¹⁸ US Department of State: Country Report 2002

¹¹⁹ Human Rights Watch: Testing Democracy: Political Violence in Nigeria, april 2003

¹²⁰ Ibidem

toenmalige afgevaardigde van Osun en een lid van de wetgevende macht van Osun. Tegen Omisore is een aanklacht ingediend en hij is in december 2002 uit zijn functie gezet en gearresteerd wegens de moord op Ige.¹²¹

Op 12 maart 2003 zijn de verdachten, onder wie Omisore, voor de rechter verschenen.¹²² De rechtzaak loopt nog en er is nog geen uitspraak bekend.

Daarnaast werd in het ambtsbericht van september 2002 vermeld dat in augustus en december 2001 twee parlementariërs, één van de deelstaat Rivers en één van de deelstaat Osun, waren neergeschoten bij politiek geweld. Monday Ndor, uit de deelstaat Rivers State, werd vermoord op 19 augustus 2001. Het onderzoek naar de moord loopt nog. Odunayo Olagbaju uit de deelstaat Osun werd vermoord in december 2001, in mei 2002 zijn elf verdachten beschuldigd voor de moord en in augustus 2002 kwamen daar nog zeven bij. De eerste elf verdachten zijn inmiddels op borgtocht vrij. Het onderzoek naar de moord loopt nog.

De Nigeriaanse regering probeerde door het bijeenbrengen van politieke tegenstanders en het entameren van onderlinge gesprekken een halt toe te roepen aan (escalatie van) politieke liquidaties. Dit heeft de regering met name gedaan in de aanloop naar de verkiezingen, overigens met weinig succes.

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Vrouwen

De grondwet voorziet in het recht om gevrijwaard te blijven van discriminatie op grond van het feit dat men tot een bepaalde leefgemeenschap behoort, op grond van afkomst, etnische groep, sekse, godsdienst of politieke gezindheid.

Desalniettemin blijft sociale discriminatie van vrouwen op grond van godsdienst, traditie of etniciteit wijd verspreid.

Hoewel sommige vrouwen vooruitgang boekten in de academische en de zakenwereld, bleven de meeste vrouwen achtergesteld en gediscrimineerd. Het betreft met name discriminatie op het gebied van scholing en beroep. Van de mannen is 58% geletterd en van de vrouwen 41%.¹²³ Vrouwen van het platteland zijn slechter opgeleid dan vrouwen uit de stedelijke gebieden. In het noorden worden jongens voorgetrokken als het erom gaat of ze al dan niet naar de middelbare en lagere school mogen. In het zuiden dwingt armoede ouders vaak de

¹²¹ Ibidem

¹²² THISDAY online www.thisdayonline.com

¹²³ US Department of State: [Country Report 2002](#)

meisjes niet naar school te sturen, maar ze te laten werken in zaken en in de straathandel.¹²⁴

Hoewel er voor vrouwen wettelijk geen restricties zijn om te werken worden ze wel gediscrimineerd. In de private sector krijgen vrouwen moeilijker toegang tot werk, hebben ze minder kans op promotie en is er geen gelijke betaling. Er zijn bedrijven die vrouwen ontslaan wanneer ze zwanger zijn. In de formele sector zijn vrouwen ondervertegenwoordigd, maar in de informele economie spelen ze een belangrijke rol. Het is voor vrouwen moeilijker commerciële leningen te krijgen. Ook is het voor vrouwen moeilijker gebruik te maken van bepaalde belastingvoordelen.

Het viel de Raad van Europese ministers op dat tijdens de verkiezingen voor het eerst een substantieel deel van de kiezers uit vrouwen bestond. In de politiek zijn echter weinig vrouwen actief. Van de 500 ministeriële en parlamentsposities worden slechts 21 (6 ministers, 3 senatoren en 12 parlamentsleden) door vrouwen ingenomen.

Meerderjarige vrouwen zijn wettelijk handelingsbekwaam en kunnen zelfstandig een reisdocument aanvragen. De aanvraagprocedure is voor mannen en vrouwen gelijk. Vrouwen hoeven wettelijk geen toestemming te hebben van hun echtgenoot voor het verkrijgen van een paspoort. In de praktijk kan het in bepaalde gebieden waar de shari'a wordt toegepast voorkomen dat vrouwen geëscorteerd dienen te worden en vooraf wel de toestemming van hun man, dan wel hun vader, nodig hebben om een paspoort aan te vragen.

Er zijn geen officiële kleding- of gedragscodes voor vrouwen. In Zamfara State is in de verslagperiode echter een wetsvoorstel ingediend dat onder andere een kledingvoorschrift voor vrouwen voorstelt, inhoudende dat vrouwen geen korte rokken en broeken meer mogen dragen.¹²⁵ Ook zou de regering van Kano State voor alle meisjes (moslims en niet-moslims) die staatscholen bezoeken het dragen van de islamitische hoofddoek ('*hijab*') verplicht hebben gesteld.¹²⁶

Huwelijk

Er worden drie typen huwelijk in Nigeria erkend. Het traditionele (of gewoonterechtelijke), het islamitische en het burgerlijke huwelijk. Binnen het traditionele en islamitische huwelijk komt polygamie voor. In het islamitische recht mag een man vier vrouwen hebben. Gedwongen huwelijken komen nog veel voor in Nigeria. Onder traditioneel recht worden huwelijken gearrangeerd tussen families en onder islamitisch recht kan de vrouw uitgehuwelijkt worden zonder haar toestemming. Hoewel een gearrangeerd

¹²⁴ AFROL Gender Profiles Nigeria

¹²⁵ US Department of State: [International Religious Freedom Report 2002: Nigeria](#)

¹²⁶ IRIN d.d. 01-09-2003

burgerlijk huwelijk wettelijk is verboden, komt het nog wel vaak voor op het platteland in het zuiden. In het noorden trouwen meisjes vaak tussen de 12 en 15 jaar. Deze praktijk wordt echter van overheidswege ontmoedigd in het nationale beleid.¹²⁷

Voornamelijk in het oosten komt nog een rite van verlies voor, namelijk de 'confinement' bij weduwen. Weduwen moeten zich een jaar afzonderen en zij moeten zich meestal in het zwart kleden en hun hoofd kaalscheren. In andere gebieden wordt de weduwe beschouwd als het bezit van de overleden man en wordt zij in de schoonfamilie 'geërfd'.¹²⁸

Hoewel vrouwen wettelijk wel land mogen bezitten, mogen volgens sommige traditionele regels alleen mannen land hebben en kunnen vrouwen alleen toegang krijgen tot land, door te trouwen of via de familie. Veel traditionele praktijken schrijven voor dat vrouwen niet van hun echtgenoot mogen erven. Weduwen kunnen met lege handen komen te staan als de aangetrouwde familie beroep doet op het bezit van haar overleden man. Om verlies van goederen tegen te gaan voelen sommige weduwen zich verplicht te trouwen met een familielid van de aangetrouwde familie (bijvoorbeeld met hun zwager).¹²⁹

Huiselijk geweld tegen vrouwen

Huiselijk geweld komt nog veel voor. Vrouwen kunnen aangifte doen tegen geweld of discriminatie. De politie springt in de praktijk echter meestal niet in bij huiselijke ruzies. De *Penal Code* in het noorden verbiedt het slaan van echtgenoten niet, tenzij het 'grievous harm' (gedefinieerd als verlies van gezicht, gehoor, mogelijkheid tot spreken, misvorming van het gezicht, of ander, levensbedreigend, letsel) tot gevolg heeft.

Met name in de traditionele gebieden zijn politie en justitie niet geneigd de vrouw in bescherming te nemen als de vrouw haar man formeel heeft beschuldigd van mishandeling en de mishandeling niet als excessief wordt gezien.¹³⁰

Alleenstaande vrouwen

Vrouwen die leven zonder de bescherming van een mannelijk familielid zijn op veel gebieden extra kwetsbaar. Zij worden niet alleen in hun beroep achtergesteld (zie hierboven), maar er wordt ook van uit gegaan dat zij seksueel beschikbaar zijn. Verkrachting en seksuele intimidatie blijven grote problemen.¹³¹

Alleenstaande vrouwen zijn om die reden ook erg kwetsbaar voor prostitutie en mensensmokkel (zie hoofdstuk 3.4.2).

Vrouwen betekenen in Nigeria pas iets in het kader van hun rol als echtgenote en moeder en zij zijn onderworpen aan vele traditionele normen die moeilijk te

¹²⁷ www.reproductiverights.org

¹²⁸ US Department of State: *Country Report 2002*

¹²⁹ www.reproductiverights.org 2003 Centre for Reproductive Rights

¹³⁰ US Department of State: *Country Report 2002*

¹³¹ AFROL, Gender Profile –Nigeria

ontduiken zijn. Hun afhankelijkheid van een sociaal netwerk voor steun en bescherming is groot, nog groter dan voor een man.¹³²

Vrouwenbesnijdenis (genitale verminking)

De overheid heeft zich uitgesproken tegen een aantal 'schadelijke traditionele praktijken', waaronder vrouwenbesnijdenis (*female genital mutilation*, FGM), en steunt, samen met non-gouvernementele organisaties, bewustwordingsprojecten¹³³ over de gevaren van vrouwenbesnijdenis. Deze praktijk is nog altijd wijdverbreid in (delen van) Nigeria maar zeker niet universeel.¹³⁴ Hierbij zijn met name regionale verschillen van belang. In het zuiden en in het oosten van Nigeria is vrouwenbesnijdenis overheersend. Vrouwen in het noorden worden in een kleiner aantal gevallen besneden.

Er is ook een grote verscheidenheid in het type besnijdenis dat uitgevoerd wordt. Vrouwen in het noorden worden onderworpen aan een meer vergaand type besnijdenis. Volgens UNIFEM gaat het in Nigeria in bijna 90% van de gevallen om vrouwenbesnijdenis van het Type I en II, het verwijderen van de clitoris en geheel of gedeeltelijk de kleine schaamlippen. De nog meer ingrijpende Types III en IV (onder meer infibulatie) komen voor in 10,4% respectievelijk 1,9% van de gevallen. De leeftijd waarop vrouwenbesnijdenis wordt toegepast varieert, van een week oud tot het moment nadat een vrouw haar eerste kind baart.¹³⁵ Vrouwen kunnen in sommige gevallen zowel zichzelf als hun eventuele (jonge) dochter aan deze praktijk onttrekken als zij dit wensen, met name in de grotere steden. Of zij zich eraan kunnen onttrekken door zich elders (buiten de eigen leefgemeenschap) te vestigen zal per geval verschillen en is mede afhankelijk van de vraag in hoeverre men elders een nieuw bestaan kan opbouwen.

Vrouwen zijn erg afhankelijk van hun sociale netwerk. Het is moeilijk voor vrouwen een bestaan op te bouwen zonder sociaal netwerk om op te steunen. Het netwerk kan bestaan uit de (*extended*) family, maar ook uit andere sociale netwerken zoals verenigingen en kerkgenootschappen.¹³⁶

Ook in de grote steden hebben de buurten vaak een dorps- en gemeenschapsstructuur, zodat het niet mogelijk is voor iemand zich in een andere gemeenschap in de stad te verbergen zonder dat de gemeenschap waaruit men vertrokken is het weet.¹³⁷

¹³² ACCORD/UNHCR: 8th European Country of origin Information Seminar Vienna

¹³³ www.unifem.undp.org/Resources/freeofviolence/pdf/chapter3 en *This Day (Lagos) Female Genital Mutilation Rejected – Report* (www.allAfrica.com).

¹³⁴ Volgens informatie van het regionaal kantoor van UNIFEM in Lagos vindt FGM plaats in 32,9 % van de huishoudens. In de Country Assessment van het Britse Home Office 2003 wordt het percentage vrouwen dat FGM heeft ondergaan in Nigeria geschat op 50-60%.

¹³⁵ US Department of State, *Country Report 2002*

¹³⁶ ACCORD/UNHCR: 8th European Country of origin Information Seminar Vienna

¹³⁷ Ibidem

In de deelstaten Bayelsa, Cross Rivers, Delta, Edo, Ogun, Osun en Rivers is vrouwenbesnijdenis strafrechtelijk verboden. Het is dezerzijds niet bekend in welke mate dit verbod heeft geleid tot gevallen van strafvervolging. Op federaal niveau is een wetsvoorstel ingediend dat tot doel heeft vrouwenbesnijdenis tegen te gaan; dit voorstel is nog niet door het parlement aanvaard. Overigens valt te betwijfelen of een wettelijk verbod, althans op korte termijn, voldoende is om een einde te maken aan dit soort traditionele gebruiken. In Cross Rivers is vrouwenbesnijdenis verboden (zie boven) en treedt de politie op tegen overtredingen. Er zijn echter geen indicaties dat vrouwenbesnijdenis hierdoor significant is afgenomen. Het is niet bekend of een en ander heeft geleid tot strafvervolging. De straffen op vrouwenbesnijdenis zijn minimaal. In Edo State is de boete 1.000 Naira (7 euro) en 6 maanden gevangenisstraf.¹³⁸

3.4.2 Mensensmokkel en prostitutie

Nigeria kampt met het probleem van mensensmokkel. Er worden mensen gesmokkeld naar Europa, het Midden-Oosten, en West- en Centraal-Afrika. Nigeriaanse vrouwen worden meestal te werk gesteld als prostituee in met name Italië, maar ook in Frankrijk, Spanje, Nederland en Tsjechië.¹³⁹ Sommige vrouwen weten wat hen te wachten staat, anderen niet.¹⁴⁰ Veel kinderen worden gesmokkeld om te werken als huishoudelijke kracht en in de landbouw in Nigeria zelf, maar veel Nigeriaanse kinderen gaan ook naar West- en Centraal-Afrikaanse landen, inclusief Kameroen, Gabon en Togo.¹⁴¹

Het komt voor dat Nigeriaanse meisjes en vrouwen door criminele organisaties worden geworven, met name in de deelstaat Edo, om in Europa in de prostitutie te werken. In deze deelstaat is prostitutie maatschappelijk meer aanvaard dan elders, hoewel het nooit als zodanig wordt benoemd. Sommige families besluiten (één van) hun dochters naar Europa te sturen om daar geld te verdienen. Hoewel men in het algemeen beseft dat de meisjes in de prostitutie terecht komen, zijn de verwachtingen over de Europese omstandigheden vaak onjuist.¹⁴² Het verschijnsel is niettemin bekend, er wordt voorlichting over gegeven¹⁴³ en de pers publiceert erover. Nigeriaanse schattingen gaan ervan uit dat duizenden meisjes in het buitenland verblijven.

¹³⁸ UK Home Office: *Nigeria Country Assessment*, april 2003

¹³⁹ US Department of State: *Trafficking in Persons Report*, 11 juli 2003

¹⁴⁰ Dept. Globalization and trafficking in women: an ngo perspective door Joy Evbuomwan.

¹⁴¹ US Department of State: *Country Reports 2002*

¹⁴² *Een Schijn van Voodoo*, Afrika Studiecentrum, Leiden, 1999

¹⁴³ *Beyond Regret* (based on a true life story), geschreven door Maduabum Chukwunonso Anthony, 2000.

De overheid is zich (op alle betrokken niveaus) terdege bewust van het probleem van smokkel van jeugdige prostituees en overtuigd van het belang om hier tegen een beleid te voeren.

Zo heeft de regering van de deelstaat Edo een intensieve voorlichtingscampagne opgezet en in 2000 een wet opgesteld, die het probleem effectiever moet aanpakken. Deze wet stipuleert strenge straffen voor de smokkelaars en verklaart ook prostitutie tot misdrijf. Ook in de deelstaten Katsina en Jigawa is prostitutie verboden. Het lijkt dat de overheid daadwerkelijk meer werk maakt van strafrechtelijke vervolging van mensensmokkel.

Ook op federaal niveau zijn stappen gezet. Zo werden in 2001 de VN Conventie tegen Transnationale Georganiseerde Misdad (2000) en bijbehorende Protocolen ondertekend, die ertoe strekken om mensenhandel te voorkomen, te bestrijden en te bestraffen. Voorts sloot de Nigeriaanse regering een terug- en overname-overeenkomst af met Italië, mede om een halt toe te roepen aan de toevloed van Nigeriaanse meisjes in Italië. In maart 2003 nam de Nigeriaanse Senaat een nieuwe veelomvattende anti-smokkelwet aan. Ook zijn er recentelijk in elf deelstaten, die het meest te maken hebben met mensensmokkel, anti-smokkel politie-eenheden ingesteld.¹⁴⁴

Een aantal gouvernementele en non-gouvernementele organisaties is reeds betrokken bij opvang en rehabilitatie van slachtoffers van vrouwensmokkel. In juni 2002 ging voorts een groot project op dit gebied van start, onder auspiciën van de Internationale Organisatie voor Migratie. Dit project richt zich op voorlichting en opvang bij terugkeer.

Bij mensensmokkel spelen grote financiële belangen mee, gelet op de omvang van de ermee gemoeide investering (de reis, de tussenpersoon, etc). De gesmokkelde personen maken dan ook grote schulden. Nigeriaanse misdaadsyndicaten dwingen terugbetaling van schulden af en beletten de vrouwen te vluchten door ze te intimideren met rituelen zoals voodoo, te dreigen met geweld en verkrachting en te dreigen hun familie in Nigeria aan te pakken of hen te arresteren en te deporteren. Veel slachtoffers en hun familie weigeren te getuigen, waardoor er maar weinig mensen worden aangeklaagd wegens mensensmokkel.

3.4.3 Etnische groepen en minderheden

Met meer dan 250 verschillende groepen blijft de etnische factor een potentiële bron van onrust binnen de Nigeriaanse maatschappij. De oorzaken van de diverse, al dan niet latente conflicten zijn vaak complex en gaan soms ver terug in de geschiedenis. Het huidige etnisch geweld is niet nieuw, maar is door de opkomst

¹⁴⁴

US Department of State: *Trafficking of Persons Report*

van etnisch georganiseerde, militante bewegingen wel grimmiger geworden. Daarnaast zijn in de aanloop naar de verkiezingen van 2003 de onderlinge spanningen toegenomen.

De bevolking van Nigeria is etnisch zeer divers. De etnische groepen spreken veelal verschillende talen of dialecten. Er is geen etnische groep echt in de meerderheid. De vier grootste groepen, die tweederde van Nigeria's bevolking uitmaken, zijn de Hausa en de Fulani in het noorden, de Yoruba in het zuidwesten, en de Igbo's in het zuidoosten (zie ook hoofdstuk 2.1.1.).

De grondwet van 1999 legt Nigeria vast als een federale staat, waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de diversiteit van de bevolking. In de grondwet werd tevens de instelling van *Federal Character Commission* opgenomen om het federale karakter van de staat te bewaken.

De grondwettelijke bepaling van het federale karakter wordt in de praktijk versterkt door maatregelen als de instelling van wettelijke quota voor de vervulling van universitaire plaatsen en studiebeurzen.¹⁴⁵ Evenzo hebben informele afspraken tussen politieke partijen ervoor gezorgd dat partijfuncties en gekozen openbare functies door middel van een zonerings- en rotatiesysteem verdeeld zijn tussen verschillende etnische regio's.¹⁴⁶

De federale regering tracht eveneens bij het toekennen van sleutelposities de etnische diversiteit zoveel mogelijk te representeren. Zo is president Obasanjo zelf een Yoruba uit het zuidwesten, is de vice-president afkomstig uit het noorden, is de voorzitter van de Senaat een Igbo uit het zuidoosten en is de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden afkomstig uit het noordwesten.¹⁴⁷

Discriminatie op grond van etnische afkomst door burgers onderling is wijdverbreid. Doorgaans levert dit geen al te grote problemen op, maar zoals reeds genoemd komen de interetnische spanningen af en toe tot een explosie. Vervolging van overheidswege op basis van etnische achtergrond komt niet voor. Wel worden politieke groeperingen die zich louter op etnische basis organiseren met argusogen gevolgd; een aantal van deze bewegingen is wegens (vermeende) geweldpleging verboden verklaard (zie ook 3.3.2. de *Prohibition of Certain Association Acts 2002*).

¹⁴⁵ De National Policy on Education 1981 bepaalt bijvoorbeeld dat een bepaald percentage studenten op de federale universiteiten volgens een bepaald principe wordt toebedeeld (naar merites, deelstaat, instelling, etc.)

¹⁴⁶ Ethnic Minority groups in Nigeria: Current Situation and Major Problems, paper prepared bij Abdul Raufu Mustapha, Queen Elizabeth House, University of Oxford, 5 mei 2003.

¹⁴⁷ Recentelijk zijn de voorzitters van het parlement vervangen. Bij de nieuwe benoemingen is er opnieuw naar gestreefd de etnische diversiteit te handhaven.

Vaak gaat het bij spanningen die aan de oppervlakte etnisch of religieus lijken eigenlijk om de onderliggende politieke concurrentie en economische invloed. In de periode voor de verkiezingen zijn etnische tegenstellingen verder geïntensiveerd. Het betreft met name spanningen tussen noord en zuid, tussen 'allochtonen' en 'autochtonen' (zie hieronder) in de 'Middle Belt' en spanningen in de Niger Delta.

Sinds de invoering van het shari'a-strafrecht is de kloof tussen de Yoruba in het zuidwesten (moslims/christenen/traditioneel geloof) en de Hausa en Fulani in het noorden (moslims) vergroot (zie ook hoofdstuk 3.3.3). Veel waarnemers zien de steun aan de shari'a van veel noordelijke politici als een poging bij de verkiezingen stemmen te krijgen van moslims in het noorden.

De verkiezingen hebben het vuur weer aangewakkerd in de reeds bestaande tegenstellingen in diverse staten van de 'Middle Belt' tussen 'autochtonen' (dat wil zeggen diegenen die van oorsprong afkomstig zijn uit dit gebied, zoals de Biron, Afizere, Anaguta) en 'allochtonen' (dat wil zeggen diegenen die zich daar hebben gevestigd, zoals de Hausa, de Ibo en de Yoruba).¹⁴⁸

Hoewel de grondwet dezelfde grondrechten geeft aan alle Nigerianen, kan deze waarborg de problemen van discriminatie van allochtonen niet verhelpen. De mensen die oorspronkelijk uit het gebied komen beschouwen zichzelf daar als inheems en gaan ervan uit dat ze meer rechten en privileges (zoals recht op politieke benoemingen, studiebeurzen, (overheids)banen, etc.) hebben dan de mensen die zich er hebben gevestigd, ook al wonen zij er vaak al generaties lang en kennen zij geen ander thuis. De strijd om politieke en economische macht tussen de 'allochtonen' en 'autochtonen' heeft tot gevolg gehad dat beide groepen elkaar haten en elkaar de schuld geven van economische problemen. De in de grondwet opgenomen bepaling dat de president minstens één autochtone minister per staat benoemt, bedoeld om de onderlinge spanningen in Nigeria te verminderen, wakkerde de interne tegenstellingen binnen deze deelstaten veelal aan.¹⁴⁹

In januari, maart, mei en augustus 2003 braken er etnische gewelddadigheden uit in Warri tussen de Ijaw, Itsekiri en Urhobo. De conflicten hadden veelal een politieke dimensie: onenigheid over het aantal toe te kennen kiesdistricten en de grenzen tussen deze kiesdistricten. Warri is één van de belangrijkste steden in een gebied waar zich veel oliemultinationals bevinden. De aanzienlijk geïntensiveerde spanning houdt dan ook verband met de strijd om de voordelen van de olieinkomsten. Het leger speelde een belangrijke rol bij de bestrijding van deze

¹⁴⁸ Human Rights Watch: *Testing democracy: Political Violence in Nigeria*, april 2003.

¹⁴⁹ Human Rights Watch: *Nigeria at the crossroads: Human rights concerns in the pre-election period*, januari 2003

conflicten. Volgens berichten greep het leger hardhandig in waarbij vele doden vielen (zie hoofdstuk 2.3).

3.4.4 Aanhangers van ex-presidenten Abacha en Babangida

Er is geen sprake van (groeps)vervolging van aanhangers van het voormalige bewind. Veel voormalige aanhangers van ex-president generaal Abacha vonden in 1999 politiek onderdak bij de *All People's Party* (APP, in de volksmond ook wel *Abacha People's Party* genoemd¹⁵⁰). Over ex-president generaal Babangida werd gespeculeerd dat hij zou deelnemen aan de presidentsverkiezingen in 2003. Wel worden bepaalde ex-functionarissen van het regime van Abacha strafrechtelijk vervolgd, op verdenking van moord, ernstige mensenrechtenschendingen en corruptie. In oktober 1999 begon het proces tegen een aantal sleutelfiguren, waaronder de zoon van wijlen generaal Abacha en diens chauffeur, die verdacht worden van moord op de vrouw van wijlen Abiola, alsook tegen de voormalige veiligheidschef van Abacha, verdacht van de moord op een politieke tegenstander van Abacha, Musa Yar'dua. Abacha jr. werd in juli 2002 door het *Supreme Court* vrijgesproken bij gebrek aan bewijs. Er zijn geen aanwijzingen dat verdachten discriminatoir zijn behandeld, op grond van hun associatie met het voormalige regime c.q. hun (vermeende) politieke overtuiging.¹⁵¹ Wel werd bekend dat de vrijspraak van Abacha jr. verband hield met een overeenkomst tussen de familie Abacha en de Nigeriaanse regering over (gedeeltelijke) teruggave van de buitenlandse banktegoeden van Abacha sr.¹⁵² Overigens worden de sleutelfiguren van het Abacha-regime die gevangen zitten, beduidend beter behandeld dan hun medegevangenen.

De door president Obasanjo ingestelde *Human Rights Violations Investigations Commission (HRVIC)*, doorgaans het *Oputa Panel* genoemd (naar de voorzitter, de rechter Oputa), moest oorzaken, aard en omvang van tussen 1966 en 1999 gepleegde mensenrechtenschendingen onderzoeken. In mei 2002 werd het eindrapport van de commissie aangeboden aan president Obasanjo. Er zijn adviezen aan de regering uitgebracht en er is een aantal zaken doorverwezen naar rechtbanken en ministeries (dit laatste betreft met name zaken van ontslagen ambtenaren). De regering heeft een comité in het leven geroepen dat de aanbevelingen van het Oputa panel moet implementeren. De aanbevelingen van het Oputa Panel waren aan het einde van de verslagperiode nog niet

¹⁵⁰ Karl Maier, *This House has Fallen*

¹⁵¹ Human Rights Watch spreekt van welkome 'prosecution', Clinton trip to Nigeria, 22 augustus 2000, p. 2. Men tekent hierbij aan dat slechts een selectief deel van de voormalige machthebbers strafrechtelijk vervolgd wordt.

¹⁵² US Department of State: *Country Report 2002* en www.econdad.org/Abacha.thm Abacha: The making of a deal.

geïmplementeerd. Ook is het rapport, inclusief adviezen, nog altijd niet gepubliceerd.

Ex-dictator Babangida heeft een rechtszaak aanspannen waarin hij de rechtmatigheid van de HRVIC ter discussie heeft gesteld. Hij betoogde dat de Commissie geen recht had hem op te roepen als getuige. Het Hooggerechtshof besliste dat de HRVIC geen macht heeft getuigen op te roepen buiten het federale hoofdstedelijk gebied ('*Federal Capital Territory*').¹⁵³

3.4.5 Dienstplicht en desertie

Nigeria kent een beroepsleger en er bestaat derhalve geen dienstplicht. Toetreding tot het leger gebeurt slechts op vrijwillige basis. Uittreding uit het leger wordt in beginsel niet belemmerd, maar in de praktijk bestaan er wel obstakels (zoals de intrekking van pensioenrechten).¹⁵⁴ Desertie valt onder het militaire recht en kan in oorlogstijd worden bestraft met de doodstraf.¹⁵⁵ Niet bekend is of deze ooit is uitgesproken dan wel ten uitvoer gelegd. Er zijn geen gevallen bekend van discriminatoire dan wel disproportionele bestraffing van desertie op grond van ras, religie, politieke overtuiging, nationaliteit of het behoren tot een bijzondere sociale groep.

Hoewel er geen militaire dienstplicht is moeten aan de universiteit afgestudeerden een jaar civiele dienstplicht vervullen. Het betreft civiel werk voor de gemeenschap buiten de deelstaat waar die persoon woonachtig is en omvat geen militaire training. Het is niet bekend of iemand die deze plicht niet nakomt ook daadwerkelijk gestraft wordt.¹⁵⁶

3.4.6 Geheime genootschappen

Er bestaan in Nigeria talloze zogeheten 'geheime genootschappen', met name aan de universiteiten en in het zakenleven. Sommige van deze genootschappen werpen zich op als hoeder van etnische tradities, andere zijn gebaseerd op gezamenlijk economisch of politiek belang. Af en toe komen dergelijke genootschappen in de openbaarheid, zoals in de verslagperiode bijvoorbeeld in november 2002, toen er twee doden vielen bij een gewelddadige confrontatie tussen twee genootschappen

¹⁵³ AllAfrica.com, This Day, 1 februari 2003, Dele Giwa: S'court Overrules Oputa Panel on IBB, door Lillian Okenwa, Abuja.

¹⁵⁴ Dit geldt overigens ook voor uittreding uit de politie. Indien een politieagent de dienst verlaat zal hij ook zijn woonruimte in de zgn. *police barracks* verliezen.

¹⁵⁵ De Nigeriaanse autoriteiten beschouwen de in dit ambtsbericht beschreven etnische, religieuze en politieke onlusten niet als 'oorlogstijd'.

¹⁵⁶ UK Home Office: Country Assesment Nigeria 2003

(*student cults*) aan de universiteit van Jos.¹⁵⁷ De politie verhoorde de vermoedelijke daders. Dergelijk geweld manifesteert zich met name op universiteiten. Volgens een schatting zijn er in de afgelopen tien jaar tenminste 250 mensen gedood in 'cult wars' op Nigeriaanse universiteiten.

Het is, alleen al vanwege die geheimhouding, niet mogelijk een uitputtend overzicht of een beschrijving te geven van alle geheime genootschappen. In een in een artikel in de Daily Trust aangehaald rapport van de *National University Commission* (NUC) wordt een groot aantal op universiteiten actieve geheime genootschappen genoemd¹⁵⁸, namelijk: *Black Axe, Black Cats, Buccaneers, Pirates Confraternity, Maphites, Sea Dogs, Black Beret Fraternity, Green Beret Fraternity, Panama, The Dragons, The Frigates, The Walrus, The Baracudas, The Canary, The Himalayas, The Vikings, Neo Black Movement, Musketeers Fraternity, Trojan Horse Fraternity (Oasis of the Silhouette), Temple of Eden Fraternity, The Mafioso Fraternity, Osiri Fraternity, Ostrich Fraternity, Eiyer or Airlords Fraternity, Burkina Faso Revolution Fraternity, The Scorpion Fraternity, Mgba Mgba Brothers Fraternity, Cappa Vendetto, KKK Confraternity, Third Eye Confraternity, The Black Brassieres, The Amazon and Daughters of Jezebel*.

Mensen worden lid om verschillende redenen. Iemand wil bijvoorbeeld lid worden omdat hij erbij wil horen, of omdat hij denkt dat het goed is voor de (universitaire) loopbaan, of om zelf beschermd te zijn tegen andere geheime genootschappen.¹⁵⁹ Veel leden zijn kinderen van rijke en invloedrijke ouders. Deze studenten lijken onaantastbaar te zijn en kunnen doen wat ze maar willen, zij worden beschermd door hun machtige ouders.

De activiteiten van de genootschappen zijn beperkt tot de universiteiten en zijn gericht op de zogenaamde verdediging van de belangen van de studenten. Deze genootschappen zijn te beschouwen als een soort burgerwachtgroeperingen. Cultisme is verboden in de *Student Union Activities (Control and Regulation) Act* (1989). Iedereen die lid is van zo'n genootschap kan een gevangenisstraf krijgen. In 2001 nam het parlement de *Secret Cult and Secret Society Prohibition Bill* aan, die deelname aan een activiteit van een geheim genootschap verbiedt op straffe van een boete of gevangenisstraf.¹⁶⁰ Er is, voor zover bekend, echter nooit iemand veroordeeld voor het lidmaatschap van een geheim genootschap of voor de gewelddadigheden die in het kader van het lidmaatschap van een geheim genootschap gepleegd zijn.¹⁶¹ Er worden wel studenten gearresteerd, maar

¹⁵⁷ This Day (Nigeria), Two Killed in University Cult Clash, geschreven door This Day

¹⁵⁸ Daily Trust, Opinion, 6 augustus 2002, Combating the Menace of Cultism, geschreven door Ujudud Shariff.

¹⁵⁹ Daily Trust, 6 augustus 2002, Combating the Menace of cultism, Ujudud Shariff.

¹⁶⁰ Persbericht Vanguard Daily d.d. 08.02.2003

¹⁶¹ Weekly Trust (Kaduna) Tracking Student Secret Cults, 1 juli 2002.

invloedrijke ouders werken de politie tegen. Dit doen zij in samenwerking met politie en justitie, veelal via omkoping. Via het netwerk van de genootschappen komen de studenten dan weer vrij.¹⁶²

In het algemeen ambtsbericht van 15 januari 1992 (opgenomen als bijlage III) is reeds een beschrijving gegeven van de Ogboni-genootschappen. Traditioneel droegen deze genootschappen zorg voor de bescherming van Yorubatradities en hadden zij een belangrijke taak bij de handhaving van recht en orde binnen de Yoruba-koninkrijken. Thans zijn deze genootschappen nog actief als bewaarder van oude tradities in Yorubaland (zuidwest-Nigeria) en in gebieden waarover Yorubakoningen vroeger invloed uitoefenden. De Ogboni's zijn door een eed aan elkaar gebonden en zijn verplicht de activiteiten van het genootschap naar buiten toe geheim te houden. Het is mogelijk dat iemand die zich aan de regels/ riten van deze genootschappen onttrekt, problemen zal ondervinden, waartegen de autoriteiten weinig zullen kunnen ondernemen. Er zijn geen aanwijzingen dat traditionele praktijken zoals mensenoffers en oplegging van de doodstraf door deze genootschappen thans nog zouden voorkomen. Ook wordt niet aannemelijk geacht dat de reikwijdte van dergelijke genootschappen zich uitstrekt tot ver buiten het gebied waar de desbetreffende groep zich ophoudt.

Aan sommige andere 'geheime genootschappen' is daarentegen weinig geheim. In die gevallen bestaat er ook geen gespannen verhouding tussen deze organisaties en de autoriteiten. Een voorbeeld hiervan is de *Reformed Ogboni Society* (ROF). Er zijn geen gevallen bekend van personen die namens de ROF met de dood of met mishandeling zijn bedreigd vanwege 'het openbaren van geheimen'. De ROF telt, verspreid door heel Nigeria, thans ruim 700 afdelingen, Iledi's genaamd. De ROF treedt naar buiten, bijvoorbeeld door contacten met lokale bestuurders en de media of door openlijke betrokkenheid bij liefdadige instellingen. Er zijn ceremoniële bijeenkomsten, die slechts toegankelijk zijn voor leden van de ROF. De gebruiken in deze bijeenkomsten zijn dus niet openbaar en alleen leden hebben daarvan kennis. Sommige leden van dit genootschap bekleden hoge maatschappelijke functies. Dat wil niet zeggen dat uitsluitend invloedrijke en machtige personen uit de Nigeriaanse samenleving lid zijn van de ROF.

3.4.7 Homoseksuelen

Homoseksuele handelingen zijn in Nigeria strafrechtelijk verboden, zowel volgens de *Criminal Code* in het zuiden als de *Penal Code* in het noorden. Het enkele feit homoseksueel te zijn is echter geen grond voor strafrechtelijke vervolging. Daadwerkelijke 'tegennatuurlijke vleselijke gemeenschap' (art. 214 Criminal

¹⁶²

ACCORD/UNHCR:8th European Country of Origin Information Seminar, Vienna, 28-29 juni 2002. Weekly Trust, 1 juli 2002, Tackling Student Secret Cults.

Code) wordt bestraft met 14 jaar gevangenisstraf. Een poging tot 'tegennatuurlijke vleselijke gemeenschap' wordt bestraft met zeven jaar gevangenisstraf. Voor onzedelijke onvrijwillige handelingen met een jongen beneden de 14 jaar wordt een straf van zeven jaar opgelegd. Voor andere homoseksuele handelingen gelden lichtere straffen.

Er zijn dezerzijds geen gevallen bekend waarin homoseksualiteit in Nigeria daadwerkelijk strafrechtelijk is vervolgd.

Verschillende bronnen, waaronder Nigeriaanse homo-verenigingen, melden dat vrijwillige seksuele handelingen tussen volwassenen niet meer bestraft worden, maar gedwongen seksuele handelingen met minderjarigen wel.

In de Nigeriaanse gemeenschap wordt (mannelijke) homoseksualiteit als abnormaal gezien. Er zijn veel vooroordelen en de bevolking wijst homoseksualiteit af.¹⁶³

In de shari'a wetgeving is homoseksualiteit strafbaar. In Zamfara State bijvoorbeeld wordt sodomie gelijkgesteld met homoseksualiteit en bestraft met steniging.¹⁶⁴

In de rapportage periode zijn geen gevallen bekend dat homoseksualiteit in een noordelijke staat is vervolgd. Het laatste bekende geval is van september 2001 en betreft een man die toe had gegeven dat hij seksuele handelingen had verricht met een 7-jarig jongetje. De man werd veroordeeld tot dood door steniging.¹⁶⁵

¹⁶³ Amnesty International Sektion der Bundesrepublik Deutschland e.V. Bonn, 11 februari 2003.

¹⁶⁴ Ibidem

¹⁶⁵ UNHCR: Nigeria: current treatment of homosexual men, juni 2002. Ondanks het feit dat dood door steniging binnen de shari'a-wetgeving als sanctie wordt opgelegd zijn er geen voorbeelden van daadwerkelijke uitvoering van deze straf.

4 Migratie

4.1 Inleiding

Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan de orde de binnenlands ontheemden, vluchtelingen in de regio, het toelatings- en verwijderingsbeleid ten aanzien van Nigeriaanse asielzoekers van een aantal ons omringende landen, en ten slotte de activiteiten van internationale organisaties, waaronder de UNHCR, in Nigeria.

4.2 Binnenlands ontheemden

Het is mogelijk zich aan negatieve bejegening door derden, bijvoorbeeld in geval van maatschappelijke discriminatie en etnische of religieuze conflicten, te onttrekken door zich elders in Nigeria te vestigen. Hierbij is de (bevolkings)omvang van Nigeria van belang en het feit dat dergelijke conflicten relatief beperkt zijn in tijd en plaats. Etnische en religieuze groepen zijn geografisch zodanig verspreid dat in de meeste delen van Nigeria zonodig aansluiting gevonden kan worden bij leden van dezelfde groep. Dit doet zich in de praktijk regelmatig voor: na geweldsuitbarstingen is er dikwijls een kortstondige beweging van vaak duizenden ontheemden over de grenzen van het conflictgebied waarneembaar, die na verloop van tijd weer terugkeren. Zo ontvluchtten in november 2002 ongeveer 30.000 personen de gewelddadigheden in Kaduna en waren de gevechten in Warri in mei 2003 tussen aanhangers van de PDP en AD voor 12.000 mensen aanleiding om de stad (tijdelijk) te verlaten. Hoewel sommige ontheemden pas na enkele maanden of zelfs jaren terugkeren naar hun woonplaats, keren de meeste ontheemden na afloop van de gewelddadigheden vrij snel weer terug naar hun oorspronkelijke woonomgeving.

Het totaal aantal ontheemden in Nigeria is moeilijk te schatten. Het aantal ontheemden nam medio 2002 sterk af door de terugkeer van honderdduizenden ontheemden naar hun dorpen in de deelstaten Nasarawa, Plateau, Taraba en Benue, die zij in de periode tussen juni en november 2001 waren ontvlucht. Schattingen geven aan dat er eind mei 2003 in Nigeria tussen de 50.000 en 100.000 ontheemden zouden zijn.¹⁶⁶

Aan eventuele strafvervolgning door de staat kan men zich in beginsel niet onttrekken door zich elders in Nigeria te vestigen. In geval van strafrechtelijke

¹⁶⁶

Reliefweb d.d. 30.05.2003 Updated profile of the IDP situation in Nigeria (Norwegian Refugee Council)

vervolg ingeolge de shari'a door de autoriteiten van de desbetreffende deelstaten bestaat die mogelijkheid wel, te weten door hervestiging in het gebied buiten die deelstaten. De federale politie werkt immers niet mee aan handhaving van deze strafwetgeving. De jurisdictie en handhavingsinstrumenten van de betrokken deelstaten strekken zich niet uit tot buiten het eigen grondgebied.

4.3 Vluchtelingen in de regio

In Kameroen verblijven ongeveer 20.000 Nigeriaanse vluchtelingen. Deze vluchtelingen zijn afkomstig uit Taraba State en zijn dit gebied vanwege etnische onlusten in januari 2002 ontvlucht. De vluchtelingen verblijven in West-Kameroen in de omgeving van Banyo. Van deze 20.000 vluchtelingen ontvangen ongeveer 17.000 beperkte ondersteuning van de UNHCR en haar partners.¹⁶⁷

4.4 Minderjarigen

In oktober 2002 is een wetsontwerp dat de juridische positie van kinderen regelde verworpen door het federale parlement. Het voorstel ging over onderwerpen als voogdij en jeugdcriminaliteit, maar bevatte ook een passage tegen het uithuwelijken van kinderen op jonge leeftijd. De reden dat het wetsvoorstel verworpen werd was dat het een passage over uithuwelijken bevatte die inging tegen Nigeriaanse traditionele waarden. Er ligt thans een nieuw voorstel zonder deze gewraakte passage ter behandeling.

Hoewel de grondwet bepaalt dat de regering -indien mogelijk- gratis en verplicht basisonderwijs dient te verzorgen en ook de president heeft verklaard zich hiervoor te willen inspannen, wordt er in de praktijk nauwelijks in voorzien. In het basisonderwijs is het *Universal Basic Education Programme* gestart, met name gericht op uitbreiding van het aantal onderwijzers.

Op veel plaatsen worden meisjes gediscrimineerd en gaan zij niet naar school om sociale en economische redenen. Ongeveer 42% van de meisjes op het platteland gaat naar school, tegenover 72% in de stedelijke gebieden.

Kindermishandeling, het verlaten van kinderen, kinderprostitutie en kinderarbeid komen in het hele land voor. Ook worden jonge meisjes verkocht voor het huwelijk, met name door arme families. Deze praktijk wordt door de regering bekritiseerd.

¹⁶⁷

UNHCR, *Global Report 2002*.

De wet verbiedt kinderarbeid voor kinderen onder de 15 jaar in de handel en in de industrie. Oudere kinderen mogen niet langer dan 8 uur werken in de landbouw of in huis. De *International Labour Organization* (ILO) schat dat circa 25% van alle kinderen het, vaak beperkte, familie-inkomen aanvullen. Zij werken als bedelaars, als huis-aan-huis verkopers en als busconducteurs; ook werken als huishoudelijke kracht is heel gewoon.¹⁶⁸

De wettelijke meerderjarigheidsleeftijd is 18 jaar. Minderjarigen (onder de 18) kunnen alleen met toestemming van de ouders een eigen paspoort krijgen. Opvang van alleenstaande minderjarigen is, evenals in andere delen van Afrika, traditioneel een aangelegenheid voor de *extended family*. Het wordt over het algemeen als normaal beschouwd dat andere familieleden dan de ouders zonedig de zorg voor een kind op zich nemen. Het is onwaarschijnlijk doch niet onmogelijk dat niemand zich over een minderjarig familielid zou kunnen of willen ontfermen. Daar komt bij dat jongeren vaak voor hun wettelijke meerderjarigheidsleeftijd op eigen benen zullen staan, uiteraard afhankelijk van het milieu waaruit men afkomstig is. Bij meisjes wordt deze sociale meerderjarigheid afgemeten aan factoren als gehuwde staat en moederschap. Er bestaan in Nigeria overigens wel weeshuizen, maar die zijn, voor zover bekend, met name bedoeld voor zeer jonge kinderen. Voor alleenstaande meisjes en jonge vrouwen is in beperkte mate opvang aanwezig.

Voorzieningen voor kinderen in de gevangenis zijn slecht, zij worden gedetineerd tussen volwassenen. Onder het shari'a recht kunnen aan kinderen onder de 18 jaar een lijfstraf en de doodstraf opgelegd worden¹⁶⁹ (zie ook hoofdstuk 3.3.5).

4.5 Activiteiten van internationale organisaties

De meeste VN-organisaties zijn vertegenwoordigd en operationeel in Nigeria, onder meer UNICEF, UNHCR en UNDP. Ook het Internationale Rode Kruis (ICRC) is in Nigeria vertegenwoordigd. Het ICRC ondersteunde in de verslagperiode slachtoffers van diverse gewelddadigheden en hield zich bezig met voorlichtingsactiviteiten op het gebied van internationaal humanitair recht onder met name politie en strijdkrachten.

De UNHCR houdt zich met name bezig met in Nigeria verblijvende vluchtelingen uit de regio (vooral Liberia, Ivoorkust en Sierra Leone) en niet met de gefaciliteerde terugkeer van Nigeriaanse vluchtelingen. Nigeriaanse vluchtelingen die Nigeria vanwege (recente) etnisch-religieuze conflicten hebben verlaten of

¹⁶⁸ US Department of State, blz 28

¹⁶⁹ Home office, Nigeria country Assessment okt. 2002, punt 6.83 en zie ook hoofdstuk 3.3.5. en 3.3.6.

vertrokken waren ten tijde van de militaire regimes vóór 1999 keren veelal zelfstandig terug uit het buitenland. De UNHCR heeft geen principiële bezwaren tegen gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers, mits hun relaas op zorgvuldige wijze is beoordeeld.

4.6 Beleid andere EU-landen

In de ons omringende landen worden geen categorieën Nigeriaanse asielzoekers onderscheiden bij wie de kans groter is dat zij in aanmerking komen voor een vluchtelingenstatus. Alle asielaanvragen worden op eigen merites beoordeeld. Al deze landen gaan in principe over tot gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde afgewezen Nigeriaanse asielzoekers. De feitelijke terugkeer wordt dikwijls bemoeilijkt door het ontbreken van (vervangende) reisdocumenten. Dit verklaart waarom de aantallen gerepatrieerde Nigerianen in bepaalde landen aan de lage kant zijn. Niet is gebleken dat terugkerende afgewezen asielzoekers problemen hebben ondervonden, enkel omdat zij in het buitenland asiel hadden aangevraagd.

Denemarken

Zeer weinig personen uit Nigeria zoeken asiel in Denemarken. Volgens de Deense vreemdelingenwet dienen alle asielverzoeken individueel behandeld te worden. Slechts in zeer bijzondere gevallen kan hiervan worden afgeweken. In principe achten de Deense autoriteiten uitzetting van afgewezen asielzoekers naar Nigeria verantwoord.

Duitsland

Alle asielverzoeken van Nigerianen worden op eigen merites beoordeeld. Er vindt in de ogen van de Duitse autoriteiten in Nigeria geen groepsvervolging plaats. Enkel het behoren tot een bepaalde categorie asielzoekers vormt dus geen grond voor asielverlening.

Er bestaat geen subsidiaire bescherming voor bepaalde categorieën asielzoekers. Per geval moet bezien worden of uitzetting wegens het bestaan van uitzettingsbelemmeringen achterwege moet blijven.

Een dreigende genitale verminking, die ondanks het wettelijk verbod met name in het zuiden en oosten van Nigeria voorkomt, kan aanleiding zijn voor het vaststellen van uitzettingsbelemmeringen. In dit verband dient de mogelijkheid van een binnenlands vluchtalternatief, met name in de grote steden van het land, te worden onderzocht.

In de eerste 5 maanden van dit jaar werden 488 asielverzoeken ingediend en hebben de Duitse autoriteiten op 620 asielverzoeken beslist: 5 personen kregen subsidiaire bescherming, 564 asielverzoeken werden afgewezen en 51 op andere

wijze afgedaan. In deze periode werden 124 personen met toepassing van dwang naar Nigeria teruggestuurd.

Frankrijk

Het Franse beleid ten aanzien van asielzoekers uit Nigeria is in de verslagperiode niet fundamenteel gewijzigd. De behandeling van de aanvragen vindt individueel plaats. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen categorieën van asielaanvragen. De Nigeriaanse nationaliteit van de aanvragers wordt vaak betwijfeld vanwege onduidelijke verklaringen, het ontbreken van documenten en het bestaan van prostitutienetwerken.

Verenigd Koninkrijk

Het VK onderscheidt geen specifieke categorieën Nigerianen, waarvan personen een grotere kans hebben op het verkrijgen van een vluchtelingenstatus of een subsidiaire status. Elk asielverzoek wordt apart beoordeeld.

Het VK beschouwd Nigeria als een veilig land om naar terug te keren. In 2001 zijn 235 afgewezen asielzoekers teruggekeerd naar Nigeria. In 2002 waren dit er 300. Dit laatste aantal is inclusief vrijwillig terugkerende personen maar exclusief van de asielzoeker afhankelijke personen ('*dependants*').

Zwitserland

Alle asielaanvragen van Nigerianen worden individueel behandeld. Ook het verlenen van subsidiaire bescherming wordt individueel bekeken. Uitwijzing naar Nigeria wordt door de Zwitserse autoriteiten in principe redelijk geacht.

5 Samenvatting

De aanloop naar de verkiezingen ging gepaard met bedreigingen, intimidatie en fysiek geweld. Er waren tientallen berichten van politieke moorden.

Op 12 april werden de parlementsverkiezingen gehouden. De PDP haalde zowel in de Senaat als in het Huis van Afgevaardigden een ruime meerderheid van de zetels. Op 19 april 2003 werd president Obasanjo herkozen.

Naast de hiervoor genoemde politiek spanningen laaiden in de verslagperiode ook etnische, religieuze en regionale spanningen opnieuw van tijd tot tijd op. In de verslagperiode vielen bij diverse conflicten, verspreid over het hele land, naar schatting vele honderden slachtoffers. Bij veel etnische en religieuze conflicten spelen politieke en economische factoren een hoofdrol.

Politie, leger en veiligheidsdiensten gebruiken in sommige gevallen excessief geweld bij het bestrijden van de misdaad, bij gewelddadige demonstraties of uitbarstingen van etno-religieus geweld en maken zich daarbij schuldig aan mishandeling van demonstranten, verdachten, gevangenen en burgers.

In haar pogingen om de orde te herstellen heeft de overheid (politie, leger en veiligheidsdiensten) bij verschillende gewelddadige etno-religieuze conflicten geweld gebruikt, waarbij vele doden zijn gevallen.

In de strijd tegen de buitensporige criminaliteit gebruikte de politie soms excessief geweld. Als gevolg van het wantrouwen tegen de politie bleven militante groeperingen en burgerwachten een belangrijke rol spelen. Deze groeperingen bleven mensenrechten schenden. Naast onrechtmatige arrestaties en mishandelingen waren deze groeperingen ook verantwoordelijk voor het laten 'verdwijnen' van burgers en voor tal van executies.

Het is mogelijk zich aan negatieve bejegening door derden, bijvoorbeeld in geval van maatschappelijke discriminatie en etnische of religieuze conflicten, te onttrekken door zich elders in Nigeria te vestigen. Hoewel sommige ontheemden pas na enkele maanden of zelfs jaren terugkeren naar hun woonplaats, keren de meeste ontheemden na afloop van de gewelddadigheden vrij snel weer terug naar hun oorspronkelijke woonomgeving.

Aan eventuele strafvervolging door de staat kan men zich in beginsel niet onttrekken door zich elders in Nigeria te vestigen. In geval van strafrechtelijke vervolging ingevolge de shari'a door de autoriteiten van de desbetreffende deelstaten bestaat die mogelijkheid wel, te weten door hervestiging in het gebied buiten die deelstaten.

De ons omringende landen gaan in principe over tot gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde afgewezen Nigeriaanse asielzoekers. De feitelijke terugkeer wordt dikwijls bemoeilijkt door het ontbreken van (vervangende) reisdocumenten.

BIJLAGE I Literatuurlijst

- Aa, Gerbert van der, Allah verovert Kano, Elsevier 30-11-2002;
Aa, Gerbert van der, Hoera Shari'a, Internationale Samenwerking februari 2003;
- ACCORD/UNHCR: 8th European Country of Origin Information Seminar Vienna, 28-29 june 2002;
- Afrika Studiecentrum: Een Schijn van Voodoo, december 1999;
- AFROL: Gender Profiles Nigeria;
- Amnesty International, Annual Report Nigeria 2002;
Amnesty International, Childeren and the dead penalty, executions worldwide since 1990;
Amnesty International: Nigeria: vigilante violence in the south and south-east, november 2002 (AI AFR 44/014/2002);
Amnesty International: Press Releases in de periode september 2002 –augustus 2003;
Amnesty International: Nigeria, Repression of Women's protests in oil-producing delta region;
Amnesty International: Security forces: serving to protect and respect human rights?, december 2002;
Amnesty International Sektion der Bundesrepublik Deutschland e.V. Bonn, 11 februari 2003;
- Christian Solidarity Worldwide: Nigeria Annual report 2002, mei 2003
- CIA: The World Factbook 2002 – Nigeria;
- Economist Intelligence Unit: Country Reports Nigeria, september 2002 t/m augustus 2003;
- EU Election Observation Mission (EOM) to Nigeria, Presidential and Gubernational Election marred by irregularities and fraud in many states, second preliminary statement, d.d. 22.04.2003;
EU, Election Observation Mission Nigeria 2003, Final Report;
- Evbuomwan, Joy, Dept. globalization and trafficking in women: an ngo perspective;
- Federal Republic of Nigeria Official Gazette: Constitution of the Federal Republic of Nigeria (Promulgation) Decree 1999, 5 mei 1999;

Human Rights Watch: Nigeria- Human Rights Developments, World Report 2003 (betreft 2002);

Human Rights Watch: Nigeria at the crossroads: human rights concerns in the pre-election periode, a Human Rights Watch Briefing Paper, januari 2003;

Human Rights Watch: Testing Democracy: political violence in Nigeria, april 2003;

Human Rights Watch: The Bakassi Boys: the Legitimization of Murder and Torture, mei 2002;

Human Rights Watch: The O'odua People's Congress: fighting violence with violence, februari 2003;

Immigration and Nationality Directorate, UK Home Office: Nigeria Country Assessment, april 2003

Maduabum Chukwunonso Anthony, Beyond Regret (based on a true life story); 2000;

Maier, Karl: This house has fallen – Nigeria in Crisis, 2000

Norwegian Refugee Council, Updated profile of the IDP-situation in Nigeria (Reliefweb d.d. 30.05.2003);

Peters, Ruud, The reïntroduction of islamic criminal law in Nothern Nigeria, a study conducted on the behalf of the European Commission, september 2001;

Reporters sans Frontières, Annual Report Nigeria 2003 (betreft 2002);

UNDP, Human Development Report 2002;

United Nations Economic and Social Council, Report of the Special Rapporteur on violence against women, Addendum, 28 januari 2002 (E/CN.4/2002/83/add.1);

United Nations High Commissioner for Refugees: Background Paper on Refugees and Asylum Seekers from Nigeria, januari 2000;

United Nations High Commissioner for Refugees: Current treatment of homosexual men, juni 2002;

United Nations High Commissioner for Refugees: Global Report 2002;

United States Department of State: Country Report on Human Rights in 2002, Nigeria, maart 2003;

United States Department of State: Annual Report on International Religious Freedom: Nigeria; oktober 2002

United States Department of State: Trafficking in Persones Report, 11 juli 2003;

Verscheidene artikelen (This Day, Daily Trust, Vanguard Daily, Weekly Trust, etc.);

Verscheidene nieuwsberichten (BBC, IRIN, Reuters, e.a.) in de periode september 2002 –augustus 2003;

Women Consortium of Nigeria: Research on Trafficking of Women in Nigeria, november 2000;

BIJLAGE II Landkaart: Deelstaten

**BIJLAGE III Algemeen ambtsbericht van 15 januari 1992: Nigeria,
Ogboni Society**

